UNIVERSITETS MUSEUM
U. B. BERGEN
Ms. 70 a

U. B. BERGEN
Ms. 70 a

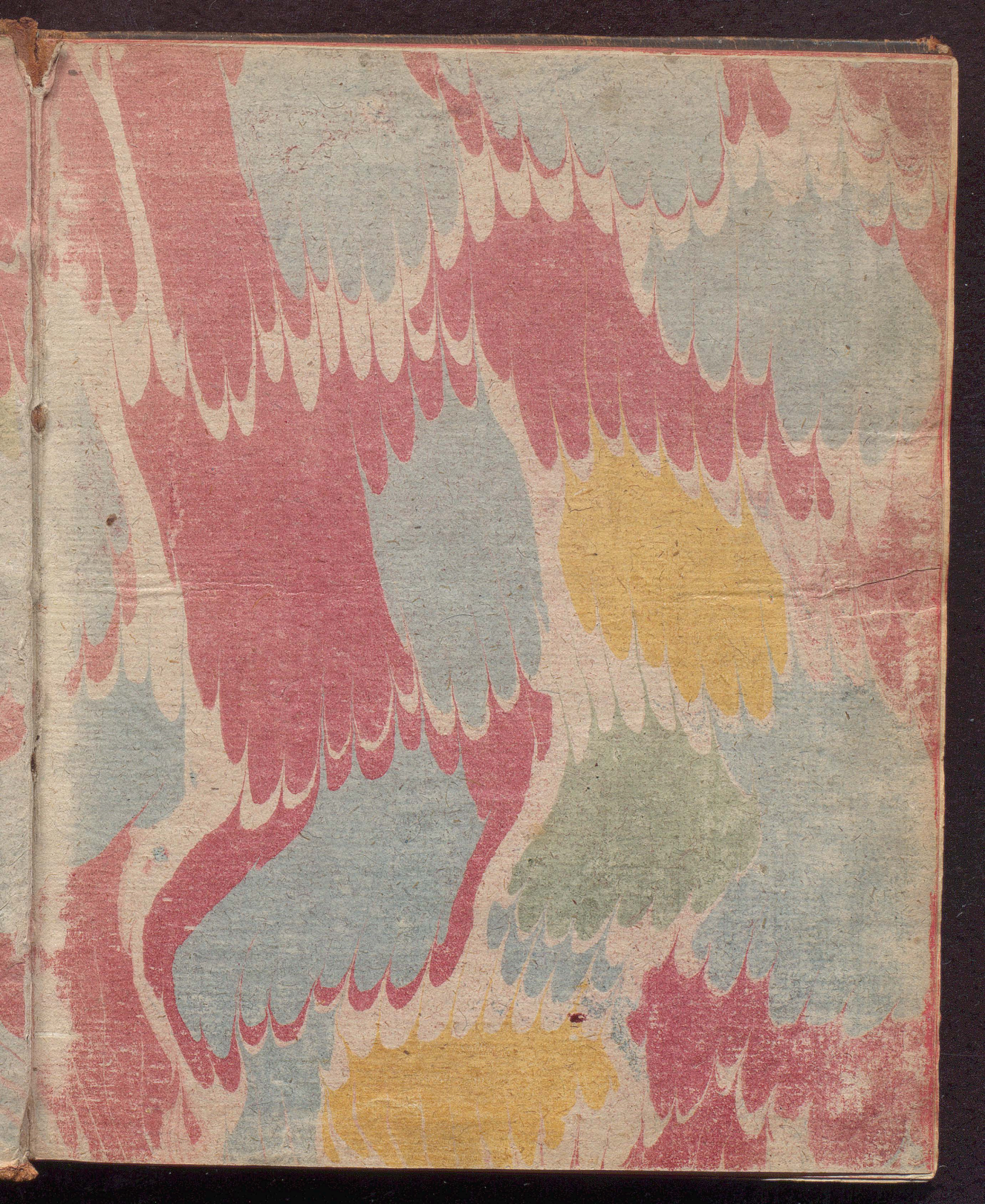

Det nyttige Selskab i Bergen tilhørende.

N.o 9.

korte Betragtninger

om

Handelen

förste Hæfte

tilegnet

det nyttige Helskab

av

Cancellieraad og Borgemester Meyer

A.o 1775.

Til
det nyttige Helskab!

At være Nyttig! hvilken Glæde bliver det ikke for enhver Veltænkende Siæl? Dette ærefulde Helskab har især forenet dets rosverdige Hensigter og Bestræbelser til saadant Øyemærkes erlangelse. Jeg er forsikret paa, at Handelen blandt den Mængde av andre Ting, er et Formaal som det betragter med en besynderlig Hen-givenhed: Og det saameget meere, da den

er vores fornemste Velfærds-Kilde!

For nogle Hundrede Aar siden har Vi allerede havt en offentlig Skole for Boglige Kunster og Videnskaber: denne fik saa at sige sin oprindelse kort Tid efterat Ber-gen begyndte at blive en Handelstad; Da den Förste ved en viss leilighed fandt sin undergang, veedste En av Vore da levende berömmeligste Mænd, for meere end 200 Aar siden, Vei og Maade at opret-te en Anden: denne har, endskiöndt igiennem adskillige Omstændigheder, dog til nærværende Tid viist sin kiende-lige Frugt og Nytte.

Endnu meere: Vi har igiennem en lang række av Aar havt en Navigations-Skole, hvilken endog ved en Kongelig Un-derstyttelse er bleven Yndet og beskier,

-met;

Men ingen Handels-Skole!

" " " "

Altsaa skulle den Ære at begynde med Forelæsninger om Handelen være et Gode der skulle være giemt til dette ærefulde Selskab! Med Bogholderiet, med Geographien og Fremmede Sprog som ufeilbar hører hertil, har Selskabet allereede giordt en Begyndelse: disse Gnister vil antænde mange Lys; den eene Kundskab vil række den anden haanden; Og dette alt, vil viise sin Virkning udi den Videnskab om Handelen.

For saa oplyst Selskab vil og bør jeg ikke tale, hverken om denne Videnskabs Fornødenhed eller Nytte; den har altid været

et verdigt Øyemerke for den verdige Præses!
og noget som han stedse har betragtet
av den Vigtighed som den i sig selv er.
Omstændighederne forbyder mig her, at
bruge fleere Ord, men Sandhed og Erfaren-
-hed kan tale i mit stæd.

Andre Videnskaber ere Ære værde og
bringer sin Nytte med sig, hvert i sit
Fag og hver paa sin Maade, men Ber-
-gen er, nest den vigtigste og beste
Handelstad i Rigerne, dog den Stad hvor
Handelsvidenskaben, frem for mange andre
Stæder bör hædres og dyrkes. Ere Vi
blandt de Förste, saa lad os og tillige
arbeide paa at kunde giöre den störste
Fremgang derudi. Selskabet haver an-
-taget det hæderlige Navn av Nyttig!
Og, hvad kan være nyttigere for Os end

Handelen og en retskaffen Handels-Aand? Gid denne Aand maae besiæle og oplive alle dem som bære det værdige Navn av Handlende, og gid det Ærestempel av Retskaffenhed maae staae ind-prentet udi deres Hierter!

Hvilken Udsigt aabner sig ikke for mit Haab, og hvilken Nytte og Fordeel kan det ikke bli-ve, naar Handelsvidenskaben bliver ret hædret, opelsket og dyrket? Hvilken Indflyd-delse vil den ikke have? Og hvor vil ikke Klogskab Ind-skibelighed samt andre borgerlige Dyder der-ved vinde nye Kræfter til Fremvæxt?

Det er mig bleven sagt, at den elskede Professor Sneedorff har efterladt sig et Ma-nuscript om Handelen, men jeg har end-nu ikke seed det. Hvad han ihenseende til Handelen har meldet udi sit 31 og nest-paafølgende Breve, saavelsom hisset og her

udi hans Patriotiske Tilskuer, er bekiendt. Et andet Manuscript eyer jeg betreffende samme Materie, hvorav dog Forfatteren er mig ube-kiendt, men uaget han viser paa et an-seeligt Genie, saa er han dog i mange Ting gaaed til alt for store Yderligheder, og viger tildeels av fra det sande, rette og grundi-ge: ikke desmindre bör man dog tilstaae, at Skrivtet i mange Ting kan give anledning til nærmere Eftertanke.

Den vindskibelige og Fortiente Professor Doctor Ascanius som opholdt sig her udi Staden i aaret 1770, havde fattet det For-sæt at meddeele os en Handels-Historie naar han först havde bragt den Sag til ende, for hvilken han den Tid var reist: Fra denne Mands Haand kunde man vist nok have vented baade det grundige og Væ-sentlige udi dette Fag, thi han antog intet

uden grundig Prövelse og Undersögelse. Ef-
terat et par andre forgiæves havde opholdt ham
med Lövter om Efterretninger angaaende den
Bergenske Handel; og han derom tilsidst
udeloed sig for mig, gav jeg hvad jeg i en hast
og snarest kunde komme avstæd med; Meere
havde han dog faaed, hvis hans Reise ikke hav-
de været bestemt.

Jeg har den Ære at være en Medlem udi
det Kongelige Danske Landhusholdnings Sel-
skab! og har holdt mig forbunden at indsen-
de adskilligt angaaende den Bergenske Han-
del, som jeg meente, tilligemed det mee-
re at kunde tiene til Oplysninger og Efter-
retninger udi en Handels-Historie! Mee-
re turde jeg ikke love, videre ville jeg ikke
gaae, men dette fandt jeg mig istand til
at holde. Dette tilligemed meere, skal

altsammen blive dette Ærefulde Selskab til Tieneste, dersom det kan være til nogen Nytte.

Hvad jeg ihenseende til Handelen ved visse Leiligheder har forfattet og offentlig bekiendtgiordt, er 1. det der findes paa adskillige Stæder udi den Bergenske Borgerven. 2. Efterretninger om Udförselen fra Bergen. 3. Betragtninger over Hr. Friises Avhandling m: v: Herved maae jeg dog melde, at ligesom jeg udi Aaret 1766 havde udgivet Efterretning om Udförselen, havde jeg tillige foresat mig at meddeele Efterretning om Indförselen; og til den ende havde samlet det Fornödne, paa nogle Udregninger nær; og omendskiöndt det sidste var saameget meere vidtlöftigt og vanskeligt end det Förste, ansaae jeg det dog fornöden, for at kunde være

i stand til at holde det Eene imod det andet, og at kunde faae Leilighed til at efterforske Balancen udi den Bergenske Handel. Vel veed jeg, at den formedelst adskillige Omstændigheder, ikke kunde blive saa nøyagtig, men man kunde dog derved komme det rimeligste saa nær som det efter beskaffenheden var muligt; Og i saa fald var en ufuldkommen Beregning dog altid bedre end ingen.

Betreffende nærværende Betragtninger om Handelen, da er jeg skyldig at giøre reede og rigtighed derfor:

Professor Busch udi hans smaae Skrivter om Handelen forekommer mig ei alleene kort, men endog tydelig og særdeles Nyttig (: NB Han var den første udi Tydskland der holdt Offentlige Forelæsninger om Handelen:) Hans

methode har jeg fulgt saavidt som muuligt
være kunde; Ja, jeg har endog paa adskillige
Steder anvendt en frie Oversættelse. Paa
de Steder hvor det har forekommet mig, at
han enten har taget feil eller ikke været
udförlig nok, har jeg sögt at rette det.
Paa andre Steder hvor jeg har kundet
anvende Locale anmerkninger og Efterretnin-
ger, har jeg giordt det. Endelig har jeg
ogsaa hisset og her udeladt noget som har
forekommet mig undværlig. Kort sagt:
Naar man holder det ene imod den andet,
kan man ved Undersögelse finde hvad der
er hans, og hvad der er mit.

Det förste Hæfte som jeg herved har
den Ære at Tilegne dette Ærefulde Selskab,
er en saadan begyndelse der kan give An-
leedning til at gaae videre og videre ind,

at giöre fleere og fleere Opdagelser, og mee-
re og meere Fremgang udi denne Nyttige Vi-
denskab. Ved Forelæsningen vil det
aldrig feile, at ei allene mange Mangler
vil hielpes, adskillige Feil rettes, men
endog en videre udbredet Kundskab vexe og
Forfremmes av det som disse faae Blade
giver Anledning til, hvorfor jeg og har
indrettet Hæftet saaledes at der findes
reene Blade imellem hvert skreven Blad,
hvorpaa de fornödne Anmerkninger for det
förste, Tid efter anden kunde antegnes,
indtil det omsider kunde samles i et.

" Men i alt dette, maae det dog "
" erindres at Betragtningerne "
" ere skrevne for Bergen! "

Der som Selskabet anseer dette, som no-
get der kan være tienligt og nyttigt til

deres Øyemerke, ville det blive mig
overmaade kiert; og ligesaa, ifald jeg
skulle nyde den Ære at faae Anmodning
om Fortsættelsen av det som ikkun her er
giordt en begyndelse med. Det oplyste
Selskab seer lettelig herav hvormeget der
endnu er tilbage, og hvor mange Anvendel-
-ser der kan giöres paa Os selv av det som
saaledes er tilbage. Hvilken Ære og For-
-nöyelse vil det ikke være mig, dersom jeg
udi mine Mellemstunder kunde anvende
Tiden til endeel av den Nytte som Selska-
-bet haver opofret sig for, og i hvis Hen-
-sigt det er stiftet?

Jeg indstiller tillige til nærmere beha-
-gelig Overveyelse, om det ikke kunde være
nyttig, efter Haanden at tillægge sig en
liden Samling av de beste Skrivter som
man har eller herefter kan faae om Hande-

„Len. Jeg nævner blandt andre Stevart, Melon, Philocosmus, Nicol, Maÿ, Büsch, Lÿtken, Olrick —

Endnu meere; da der for omtrent et Snes Aars Tid siden var bragt paa Tapetet at indrette en Porto Franco udi Holland, udkom der adskillige smaae skrivter angaaende det som kunde henhöre dertil, hvorav nogle, efter mine Tanker kunde kaldes Fortræffelige midt udi deres korthed, og kunde give anledning til nærmere Eftertanke endog for andre: I det ringeste kunde man derav faae Oplÿsning om Handelens svækkelse og Avtagelse udi denne Handlende Stat, samt hvorav det havde sin Oprindelse; hvilket vist nok for endeel havde sin Indflÿdelse paa Os, for saavidt at vores Handel Tid efter anden, fra Förstehaand haver

taget nogen fremvæxt, og Vi tillige
haver giordt en begyndelse med at
forarbeide og forferdige adskilligt
hos Os selv, hvilket alt med meere
kan betragtes som en Avgang udi
deres Handel; Disse Skrivter som
ere mindre bekiendte hos Os end de
forbenævnte, önskede jeg tillige at
kunde samles med hine.

Commerce Tractater, Freds Trac-
-tater saavidt de löber ind udi dette
Fag, samt Octroyer og Conventioner
for Handels-Selskaber, Assurance Com-
-pagnier og Banquer; den engelske
Navigations Acte, item Vexel-Retter,
Anordninger og Love ihenseende til Have-
-rier m: m: m: vil jeg ikke tale om,
thi det sees lettelig hvor fornöden alt

delte er, naar man kommer længere frem med
Forelæsningerne. Hertil kunde endnu læg-
ges Reisebestrivelser der kunde være tienlige
eller brugbare i denne Materie, saavelsom
velskrevne Lykkelige Kiöbmænds Historier, hvil-
ket steer med Fordeel og Nytte i Hol-
land.

Meyer

Bergen
den 7 Februarii Ao 1775.

Anvisning paa Indholden.

1. Avdeel: om Handelen i almindelighed — " S: 1–4.

2 ..... Erindring om Fiskerierne og Söefarten samt Skibsbygge-rier ..... 5–7.

3. ..... Anmerkninger over de vigtigste og fleeste Staters og Rigers Handel ..... 8.–29.

4. ..... Om Maaden hvorpaa disse ad-skillige Greene av Handel dri-ves ..... 30–40.

5. ..... Bevis at Activhandel ikke altid er en Gevinsthandel, og at Forliis-handel, ikke altid er en Fölge

av Passivhandel ..... 41–53.

6. ..... Nogle faae Exempler hos Os selv ihenseende til Activ- og Passivhan-del ..... 54–95.

7. Betragtning over de Omstændighe-der udi hvilke en Activhandel kan være muelig og Fordeelag-tig ..... 96–115.

Förste Hæfte

korte Betragtninger

om

Handelen.

#

Förste Avdeeling

Om Handelen i Almindelighed.

Handelen kan deeles udi 4 Hovedgreene nem-
lig:
/:a:/ Producthandel.
/:b:/ Coloniehandel.

/: c :/ Manufacturhandel

/: d :/ Mellemhandel

/: a :/ Producthandel

Det er den Handel som en Nation, et Folk, et Rige eller en Stat driver med de Varer som tilveyebringes enten av Land eller Vand, deels saaledes som de gives av Naturen, og deels saaledes som de tilbereedes udi Skikkelse, Varighed, Smag og Anseelse m: v: saa at de kan fremsendes og blive antagelige eller begierlige hos andre.

/: b :/ Coloniehandel

Naar en Nation beherskar et langtfraligende Land eller Colonie, der yder slige Produkter som samme Nation ikke har eller vil avle hos sig selv; og Nationen med saa-

danne

Produkter driver Handel, da kan det kaldes Colo-
niehandel.

/:C:/ Manufacturhandel.

Det er den Handel som en Nation driver saavel med det der avles eller tilveyebringes hos dem selv, som det de faar fra andre, naar samme fra den raae Materie ved Kunst, Videnskab og Flid forædles og bringes til en meget större Brugbarhed, Nytte og Anvendelse, end saaledes som det kommer fra Naturens förste Haand.

NB Endeel giör denne Forskiel imellem Fabrigve- og Manufactur-Varer, at de kalder det förste alt det som forferdiges ved Ild og Hammer; og det sidste, det som drives ved anden Flid og Kunst; Men under det Ord av Manufactur-

1. Hæfte Förste Avdeel:

„Varer indbefatter jeg alt det som kan henföres til det vidtlöftigste begreb av Forarbeidede og Virkede Varer.

(: d:) Mellemhandel.

Dette er den Handel som en Nation driver med Varer der hverken ere deres egne Produkter eller Colonie„ eller Manu„factur„ Varer, men som de Tilforhandler sig hos en Nation, for at avsætte den med Fordeel hos en anden.

Anden Avdeeling

Erindring om Fiskerierne og Söefarten samt Skibsbyggerier.

Fiskerierne betragter jeg som en Green av Producthandelen naar de skeer udi egne Farvande og under egne Lande, s: f: Ex: de Norskes, Danskes, Islandskes, Svenskes o: s: v: Men som en Coloniehandel naar de skeer udi langtfraliggende Hav, f: Ex: de Engelskes under Nordamerica, de Danskes under Island. Derimod kan man formodentlig betragte de Franskes Fiskerier under Terreneuve, de Hollandskes og andres Sildefiskerier under de Skotske og engelske Landstrækninger, deres Torskefiskerier under Island etc:, deres Hval- og Kobbefangst

under Grönland for en Producthandel; thi naar et Folk har Tilladelse at opsamle Jordvæxter i et andet Land og saaledes kan drive Handel dermed, kan man anse slige opsamlede Varer for disse Folkes Produk-ter.

Söefarten kan i og for sig selv ikke egent-lig siges at være nogen Handel, men et Hielpemiddel hvorved Handelen föres til Söes og Vands, ligesom Vogne, Sleder, Ka-meeler, Hester m: v: er til Lands, hvilket tiener til at transportere Varerne fra et Stæd til et andet.

Skibsbyggerierne kan man betragte som en Green av Manufacturhandelen, s: f: Ex: Naar visse Folk bygger Skibe for andre.

Jeg maae her tydeligere forklare mig: Naar de Bergenske kiöber Hollandske, En-gelske, Svenske, Russiske og fleeres Skibe

eller lader deres Skibe paa Fremmede Stæder For-
-tömre, da kan saadant betragtes som en Ma-
-nufacturhandel for Hine, hvorved Vi taber
saa meget meere som Arbeidskönnen i det
Alt gaar Os av Hænderne, og Vi derved under-
-holder fremmede Arbeidere i Virksomhed og
Vindskibelighed i den Tid vore egne Arbeids-
-före Faltige sukker efter Bröd og Föde udi
deres Uvirksomhed. Angaaende denne Sag
kan jeg love dette Ærefulde Selskab en sær-
-skildt Efterretning med Anmerkninger og Be-
-tragtninger, som jeg forsikrer mig om at
blive verdig nærmere Eftertanke, naar man
först kommer i drift med Forelæsningerne.

Vi have for nogen Tid siden seed at det
Danske Asiatiske Compagnie ei alleene haver
kiöbt Skib udi England, men endog udi Sver-
-rige. Hvilken Uhæld!! Men Vi vil Haa-
-be, aldrig meere at opleve slige Tider!

Tredie Avdeeling

Anmerkninger over de vigtigste og fleste Staters og Rigers Handel.

1. Danmark har en vigtig Producthandel, en betydelig Coloniehandel: Og til Mellemhandel ligger Riget særdeeles beleiligt; dette sidste skeer fornemmelig med Vestindiske og Ostindiske Varer; Men meget meere kunde Mellemhandelen endnu udføres: og det er skade at det ikke for lang Tid siden er skeed. Manufacturhandelen er endnu ikke bleven naturlig, undtagen paa Norge m: v: ihenseende til Lerret og andre saakaldede Hiemmegiordte Sager. Gid derfor det grundige, Væsentlige og Naturlige maatte gives Fortrin og

„blive ÿndet og opelsket frem for det Indbildte,
„paa det denne Green endog kunde udbringes
„til Fremmede. Med Sverrige i sær med Skaa-
„ne samt endeel Stæder i Østersöen saavelsom
„med Holland, Hamborg o: v: driver Danmark
„nogen Mellemhandel.

2. Norge har i almindelighed en Product-
„handel som er meget fordeelagtig, men
kunde endda blive til större Nytte.
Nogen Mellemhandel gives der tillige,
som f: Ex: til Skotland og Sverrige med
Salt, Vin, Rum, Brændevin og noget spun-
den Tobak: Og dersom dette kunde drives
videre, vilde Fordeelen blive större.
Coloniehandel er der ikke, undtagen man
ville regne den ringe Handel som drives
paa St. Thomas og S: Croix; Men heri er
dog en tvang, da Hovedsagerne maae föres
til Kiöbenhavn og der Oplægges. Men

„det ikke skulle være nyttigere om der var 4
„slige Oplagsstæder udi Norge? Jisland og
„Findmarken sukker under et Octroyeret Com-
„pagnie! Manufacturhandelen kunde
„tage en betydelig fremvæxt, dersom Metal-
„lerne m: v: Tid efter anden kunde blive
„Forædlede. Altsaa er hverken Coloniehan-
„del eller Mellemhandel eller Manufactur-
„handel udi Norge, hvad de kunde blive.

3. Sverrige haver en anseelig Producthan-
del som bestaar deels udi Mineralier,
deels udi Fiskevarer og deels Trælast
o: s: v: men med deres Manufactur-
„handel har det endnu ikke været av
megen betydenhed: dog er det at rose,
at de saavidt muelig være kan, stræber
efter at Forædle deres Metaller. De-
res Fiantze-arbeide kommer vel temelig

for sig, men som det falder meget dyrt og kostbart, kan der endnu ikke siges, at noget synderligt derav gaar ind udi Handelen eller uden for Sverriges Grænd-ser. Deres Skibsbyggerier haver undertiden draget Penge ud fra Dan-mark og Norge, men med deres Spin-derier og Væverier, er det omtrent som hos Os. Om deres Saffian m: v: skal tales paa et andet stæd.

4. Polen har intet andet end en Product-handel; Men da den bekiendte Dee-ling imellem Østerige, Rusland og Preusen nu for nærværende Tid er i Giære, kan herom intet meere mel-des denne Gang.

5. Rusland er udi Besiddelse av en Handel

med slige Produkter som nesten alle europæiske Nationer begierlig Söger. Linnedmanufacturer tiltager, saa at dermed allerede drives en temmelig Handel. Mellemhandel drives med endeel Asiatiske Varer, men den kan uden tvil merkelig tiltage forme-delst den Friehed som Rusland har erhvervet sig til Friehandel udi det Tortehav igiennem Dardanellerne og videre ved den sidste sluttede Fred med Porten.

6. Portugal besidder baade Producthan-del og en vigtig Coloniehandel. Vel var det udi slutningen av det sidste aarhundrede ved Grev Eri-ceira hans Bestrøbelse kommen saa-vidt med Manufacturhandelen, at

den for en stor deel kunde forsyne Colo-
-nierne, men ved den udi Aaret 1703
sluttede Commerce-Tractat med England,
ere de nu nesten tilsidesatte. Udi
de yngere Tider har de vel arbeidet paa
at rette deres Feil, men det har dog til
denne Tid endnu ikke villet gelinge for
dem.

7. Spanien har Product- og Coloniehan-
-del; Og endskiöndt der aarlig slæbes
utrolige Skatter fra Bergverkerne udi
America: Og Handelen med deres Colo-
-nier saavel udi America som Asien
indbringer meget vigtige og betydelige Ca-
-pitaler, saa har det dog til denne Tid
ikke vüst sig med nogen kiendelig Nyt-
-te og Fordeel for Landets Egne; thi der

er mangfoldige Ting som hindrer Landet og Undersaaterne fra at indhöste de sande Fordeele derav, men dette hörer ikke her.

Det som angaar Spaniens Coloniehandel, er i sær dette, at Fremmede tager meere Fordeel og Andeel derudi end Indbyggerne selv, hvortil deres Upolitiske Indretninger er den störste Aarsage; Og den Omstændighed, at de har villet giöre all Handel paa deres Colonier udi America Contrebande, og saaledes belagt Colonisterne med en utaalelig Tvang, giör at andre Nationer sætter alting i Vove for at profitere av deres Feil, som og skeer. Adskillige Gange har der været gode Aspecter til Manufacturhandel, i det ringeste inden Spaniens egne Grændser og dens Colonier, men Contrebandererne deeler saaledes Byttet med dem, at de vel neppe udi saadan

Forfatning kan komme sig til nogen besyn-
derlig Fremvæxt.

8. Francherig driver Product„ Colonie„ og
Manufacturhandel meget stærk, men
Mellemhandel derimod ikkun meget maa-
deligt som f: Ex: udi Middelhavet i sær
paa Levante, hvilken bliver den vigtig-
ste. Den Ostindiske Handel haver
havt forskiellig Skiæbne, og var ikkun an-
lagt som en Mellemhandel /: Commerce
d' Entrepôt:/ og bestod mestendeels der-
udi at forsende de Ostindiske Varer ud
av Frankerig. De historiske Efterret-
ninger om det Ostindiske Compagnie og
dets Ophævelse m: v: hører ikke paa dette
stæd.

9. England driver alle 4 Handelsgreene

paa det allersterkeste, endskiöndt Mel-
lemhandelen er dog av mindre vigtighed
end de 3 övrige.

10. Holland besidder endnu den betydelig-
ste Mellemhandel udi Europa, end-
skiöndt samme er bleven overmaade
svækked ved det at andre Nationer Tid
efter anden, har selv begyndt at handle,
og altsaa betager dem efterhaanden
en vigtig Part av de Fordeele som de
tilforn haver havt. Deres lette og
tallrige Skibsfart, holder dem endnu
for en stor Deel udi besiddelse der-
av. Deres Ostindiskehandel er vig-
tig og betydelig, men deres Coloniehan-
del udi America drives kun lidet uden
for Landets Grændser. Deres Manufac-
turhandel har ikkun været vigtig saa
længe som de lave eller ringe Renter

kunde komme samme til hielp, men er
nu omstunder kommen i megen Avta-
gelse formedelst den forhöyede eller
opvoxende Arbeidslön m: v: Aarsager-
ne er tildeels den avtagende Hollandske
Tarvelighed: Meere herom paa et andet
Stæd. Deres Producthandel i og for
sig selv, er ikke av megen vigtighed, med
mindre man dertil regner deres for-
deelagtige Fiskerier og Hvalfangst.

11. Schveiz har ved en svag Producthan-
del sat sig i besiddelse av en temmelig
Mellemhandel med sine nærmeste Na-
boer, og foröger sin Manufacturhandel
meere og meere, hvorav endog endeel bli-
ver Os tilfört som koster Os vore
reede Penge. Ja, jeg er endog Vidne
til at noget lidet av deres Manufactur-
varer ere förte til Preusen og derfra

til Os; Jeg vil ikke nævne det som gaaer igiennem Hamborg og flere Stæder, hvilket er bekiendt nok.

12. Italien har udi sine adskillige Stater saavel Product, som Manufactur, og Mellemhandel med ulige Drivt.

13 Tyjdskland over Hovedet at regne, har en mangfoldig stor Product, og Manufacturhandel. Mellemhandel giver der og paa de Stæder hvor den ikke paa en voldsom Maade bliver hindret.

14. Ungern har i lang Tid havt en temmelig Producthandel, men Tid efter anden har Indvaanerne, paa adskillige

Stæder sat nogen Mellemhandel i Gang, som dog endnu ikke er av synderlig Vigtig-hed, men kan med Flid og en retskaffen drivt blive bedre.

15 Tyrkiet og Levante har i lang Tid havt en forderlagtig Product- og Manu-facturhandel, men Mellemhandelen med de Østlige og Vestlige Nationer har de sat tilside. Man erindrer sig herved, hvilken vigtig Deel av den Ostin-diskehandel som de udi forrige Tider drev over det Sortehav m: v:

16. Persien har tilforne havt den förste Manufactur- og en fortreffelig Product-handel, men har nu omstunder lidet eller intet derav tilbage; vil og blive vanskelig at faae opreltet igien paa nyt.

17. Det Lykkelige Arabien har ne-
-sten bestandig havt alle Greene av Han-
-delen. Udi de ældre Tider havde det
sine Colonier og Handels-Etablissements
langs Landstrækningerne ved den Indi-
-anske Ocean, i sær paa de Africanske
Kuster, men disse haver Portugiserne
frataget dem: dog haver de endnu i
behold deres Mellemhandel med Ori-
-entens rige Produkter hos Indvaaner-
-nerne langs de Have eller Vande som
omflyder det. Producthandelen
er endnu av yderste Vigtighed, end-
-skiöndt adskillige av Europæernes Colo-
-niehandel har giordt stor skaar der-
-udi, i særdeleshed hvad den Artikel
av Coffee angaar.

18. Ostindien har nest Arabien forlængst

været udi Besiddelse av en stor Deel av Eu-
-ropæernes Skatter, og det formedelst Pro-
-duct- og Manufacturhandelen. Ved
at Tilforhandle sig disse Varer og frem-
-bringe dem til andre, har visse enkle
europæiske Nationer, som f: Ex: Hollæn-
-derne beriget sig; hvilket vel til stör-
-ste Deelen endnu skeer i sær ved Pro-
-ducthandelen, hvorvel denne dog efter
haanden avtager i det samme Forhold
som andre til deres egen Nytte enten
fornægter deres alt forvidt drevne Smag
og begiærlighed derefter, eller lader des-
-lige Ting dyrke paa de bequemeste
stæder udi deres Americanske Colonier
etc: Hvad Manufacturhandelen
angaar, da bliver samme ogsaa ved
Europæernes Flid Tid efter anden meere
og meere formindsket, da de lærer at

virke endeel av det Behövende hos sig
selv, omendskiönt man maae tilstaae
at de Ostindiske Manufacturer dog
stedse beholder et Fortrin for de fleste
Europæiske i Prisen, og det fornemmelig
i Betragtning av den ringe Arbeidslön
der har sin Oprindelse av Landets frugt-
-barhed, hvorved de Arbeidende, som des-
-uden ikke haver faaed Smag paa nogen
Overdaadighed, kan erhverve sig det for-
-nödne til Livets tarvelige Ophold for
langt mindre end Europæerne m: v:

Mellemhandelen er i disse Lande
meget levende, men den er og til stör-
-ste deel bleven bemægtiget av de Eu-
-ropæiske Nationer som haver deres Eta-
-blissements der, og det i meere eller
mindre Grad, hvilket ikke er et ringe
Hielpemiddel hvorved Europa noget

lidet kan böde paa den fordervelige Han-
delsbalance med Ostindien, som forhen
har været meget meere skadelig end for
nærværende Tid, skiöndt endnu alt for
smertelig og fortrydelig, men hvem veed
hvad der kan skee udi det Tilkommende
udi en lang Tidsfölge?

19 China er med sin Handel omtrent i
samme Omstændigheder som Ostindien,
dog med den forskiel at de Europæiske
Nationer ikke endnu synes at have giordt
dem saameget Indgreb udi deres Mellem-
handel.

20. Japan vedligeholdes ved sin egen ind-
vortes Flid, Drivt og Vindskibelighed, og
det fast uden all Udenlands Product-
Manufactur-Colonie eller Mellemhan-
del. Japaneserne forebygger all

Slags Fremmed-Handel, eller veed i det ringeste at holde den saaledes i Tvang at de haver Balancen udi deres Magt.

Her finder man det store Problem op-löst og udfört som endeel av vore nyere Handelspolitiker lægger deres Hove-der saa meget i blöd for; thi det er noget som de med störste Hengivenhed önskede at kunde iverksætte eller i det ringeste i alle Omstændigheder finde tilstrekkelig Grund for. Man kunde önske at de som fordyber sig udi denne Handelspolitik, dog kunde have Frihed at besöge denne Skole og undersö-ge alleting paa det nöyeste, men om-endskiöndt de havde saadan Frihed, og uagtet de kunde lære alt saadant av Japoneserne, saa vilde dog anvendelsen derav paa andre Stater, til störste deel blive unyttig og bagvendt. NB Her maae

ingen Christne, men alleene Hollændere Handle, som desuden ere indskrænkede nok.

21. De Philipiniske Øer har i lang Tid drevet en stor Mellemhandel imellem China og endeel av America: den var som bekiendt er, for den største deel udi Jesuitternes Hænder, men ved den store Forandring som er foregaaed med denne Orden, har uden tvil denne Handel faaed et betydeligt stöd eller i det ringeste en merkelig Omskiftelse.

22. Africa er endnu nedsænket udi den tykkeste Vankundighed ihenseende til Handelens Nytte og Fordeele. Ved dets Landstrækninger av Middelhavet gives der vel en saakaldet Handel nemlig Röverhandel, endskiöndt det Navn av Handel er alt for ædelt til sligt uværdigt Fore-

„tagende. Skulle man anföre den til noget, maatte det nödvendig skee uden for de antagne 4 Classer, og da kunde samme kaldes den Voldsomme Mel„lemhandel. Men man kan derimod sige at endeel av det övrige Africa maar igien böde til Europæerne: hvor Menne„sker er bleven ligesom Kiöbmands Va„rer og Produkter, der sælges og kiöbes for at bruges og benyttes udi en anden Verdens Part, især ved de Europæiske Colonier udi endeel av America.

23. America er udi de fleeste dyrkede Ogne ikke at ansee for andet end et An„hang eller Appendix til visse Europæi„ske Stater som ved deres Erobringer har veedst at dyrke dem, og at före sig dem til Nytte og haver sat dem i brugbarhed. Spanierne selv ville have blevet paa denne

gode Vei, dersom de ikke, istæden for grun-
digere og nyttigere anvendelse, havde alt
for hastig fundet et Potosi! Imidlertid
har de övrige Stater, nogle meere og andre
mindre, giordt den Handel som her föres,
til sin egen. Denne Sag fortiener en
nærmere Anmerkning og Betragtning:

/:a:/ Nordamerica har en stærk Producthan-
del som England har givet det frit paa
nesten det halve Europa. Producthande-
len er ellers udi den övrige Deel av Ame-
rica meget betydelig, og vil ventelig udi
de tilkommende Tider, efter haanden for-
öges, voxe og tiltage: Denne er en Fö-
de for den stærke Contrebandehandel
som drives ved en vigtig og betydelig Mel-
lemhandel. Endnu har Indbyggerne
udi Nordamerica ikke saa betydelige Ma-
nufacturhandel varer som de, efter all For-
modning dog med Tiden kan faae, naar

deres Antall kan forøges med nogle Hun-
-drede Tusende par vindskibelige og arbeid-
-somme Hænder; Og naar saa skeer, faar
man uden tvil see det som nu skulle
synes utroeligt. De critiske Omstæn-
-digheder Indbyggerne for nærværende Tid
staar udi med Storbritanien, vil uden
tvil have sin Virkning udi Manufacture-
-ne, men udfaldet maae man forven-
-te.

/:6:/ Alle Nationers Colonier udi Middel-
-america, undtagen de Spanskes og det
Søndrebrasilien, driver nesten alle Con-
-trebanderiet paa de Spanskes bekostning,
hvilket er bleven en overmaade vigtig
Mellemhandel; Men herved driver dog
tildeels de Europæiske Hiemmen fra, denne
Handel fra Førstehaand.

24. Paraguay havde en Producthandel som

har skiult sig iblandt de nærgrændsende Spanske og Portugiske Colonier, men har dog formodentlig aldrig været saa stor som Misundelse over Jesuiterne haver villet giöre den: Disse ere nu endelig udsalte fra Besiddelsen derav, men Erfarenhed vil vise om det vil geraade til Indbyggernes Lyksalighed og Handelens större Opkomst.

Fierde Avdeeling

Om Maaden hvorpaa disse adskillige Grene av Handel drives.

Maaden hvorpaa disse adskillige Grene av Handel drives, er 2 Slags. 1. Naar en Nation ikkun ved andre Nationer lader avhændte sine Varer og lader sig igien tilføre de fornødne Varer, hvilket kan kaldes en Passivhandel. 2. naar de selv fører deres Varer til andre Nationer og hændter deres Varer fra dem, hvilket kan kaldes en Activhandel.

Jeg veed gandske vel at ei alleene adskil-lige som haver skrevet om Handelen, men endog Kiøbmændene bruger de Ord Activ- og Passivhandel paa en anden Maade, men

udi det følgende skal jeg nærmere erklære mig. Paa dette Stæd er det nok at man ved den forbemeldte Forklaring kan forstaae hvad jeg meener dermed.

Englands Handel er udi alle sine Gree-ne bleven nesten en Activhandel siden den Tid at Parlementet udi Aaret 1651, ved den derefter udi Aaret 1660 bestyrkede og bekræf-tede Navigations Acte haver fastsat, at ingen, for dem, fremmede Nationer maatte tilla-des udi England at indføre andre Varer end de som ere deres egne Landsprodukter, og det med Skibe som ere byggede hos disse Nationer selv, s: f: Ex: Norske Produkter saasom Træ-last, Fiskevarer, Tiære m: v: maae ikke ind-føres med andre Skibe end de der ere byggede i Danmark eller Norge. Den Draback som deres egne Varer paa visse Slags ere tillagde med deres egne Skibe, giør hel-ler ikke lidet til at bemestre sig Han-

„delen selv.

Ruslands Handel med en stor deel av de Europæiske Nationer, har til den-ne Tid ikke været andet end nesten en Passivhandel paa Ruslands Side.

Den Levantske, Chinesiske, og Ostin-diske Handel er paa deres egen Side gandske Passiv, men paa de Europæiskes Side Activ; thi det forstaar sig selv, at all Passivhandel paa deres Side forudsætter en Activhandel hos hine Natio-ner der avhændter deres Produkter og til-fører dem det Fornødne.

Imidlertid maae ingen antage min Forklaring om Activ, og Passivhandel i den Meening, at det alleene skulle an-komme paa egen Skibsfart. Holland har nesten den sterkeste Fart med

egne Skibe, men det kan ikke derfor siges, at all den Handel som Hollænderne driver med deres egne Skibe, er paa Hollands Side en Activhandel. Holland trækker en vigtig Fordeel av sine Skibe ved Fragter hos andre Handlende Nationer, endskiöndt denne Fordeel dog alligevel Tid efter anden svækkes, i det at andre Nationer har begyndt at drive Handel med egne Skibe. Herved maae jeg blandt andet kortelig erindre, at de danske Skibe uu omstunder vinder mangfoldige Fragter i Bergen, og derved betager de Hollandske en temmelig Veel av det som de i forrige Tider havde. Herom bliver maaskee Leilighed, paa et andet Stæd at handle udförligere.

De danske, Norske og Svenske Skibe tager i disse Tider ikke ringe Veel udi Fragterne paa Middelhavet, hvorved Hollænderne haver en kiendelig avgang imod det de havde tilforn, saa at det gamle Ordsprog: at Hollænderne farer paa Fragt for heele Verden, uu

omstunder taaler en mægtig Indskrænkelse, Og hvad kan der ikke endnu skee udi den til-kommende Tid?

Udi dette Begreb av Activ- og Passiv-handel taler jeg ikke om en eller anden Nations Vinden eller Taben. Det oplyses langt heller at en Nation ligesaavel kan Vinde ved en Passivhandel paa Varer som avhændtes ved andre, som om de kunde udføre samme Varer fra sig selv; Og dog alligevel har de Ord Activ- og Passiv-handel, uden tvil forleedet mange som haver skrevet om Handelen, at de ikkun har anseed Activhandelen for den Vinden-de, og derimod sat forud Forliis og Skade ved Passivhandelen. f: Ex Doctr Büs-ching udi hans Vorbereitung zur Kennt-nis der Geographischen Beschaffenheit und Staatzverfassung der Europäischen Reiche etc: §. 86 og 87, melder omtrent følgende:

" Naar et Folk tilbringer det andet enten si-
" ne Varer eller Guld og Sölv, saa vinder det
" i Handelen, og man siger at det driver
" en Activhandel, som beriger dette Folk
" saa meget meere som de andre derved ta-
" ber; Men naar derimod et Folk giver
" andre ei alleene det overflödige av sine
" Produkter men endog bare Penge for
" det som dem tilföres, da taber det og
" driver en Passivhandel, ved hvilken det
" Tid efter anden bliver ruineret.

Men det Folk som vinder udi Balancen,
förer ikke altid sine Varer til andre: Det
kommer ikke saa meget paa Tilförselen an,
som fornemmelig derpaa: om Værdien av de
Tilförte Varer er Törre end de Avhændtede.

F: Ex: Naar Værdien av den Bergenske
Indförsel bliver ringere eller mindre end Ud-
förselen, da er Overvægten paa vores Side,

Men dersom den förste bliver av större Be-
-löb end den sidste, da sættes Vi tilbage og
taber derved.

Hvorledes skal man kalde saadan Handel
hvorved et Folk ved all sin Virksomhed ta-
-ber? eller saadant Folk som giver hvad det
kan producere, og endskiöndt de lader andre
avhændte det, vinder dog derved, efterdi det
giver de Fremmede större Værdie av Va-
-rer end de tager tilbage igien? Maar
Vi da ikke, naar Vi lader denne Forklaring
angaaende Activ- og Passivhandelen gielde,
endnu opsöge andre Ord for at navngive
Handelen, saasom en Handel, hvilken end-
-skiöndt den er Activ, dog alligevel kan være
en Forlishandel, s: f: Ex: den Ostindiske
ihenseende til Europa! da dog denne samme
Handel paa Indianernes Side kan kaldes en
Passivhandel, men hvorved de dog alligevel
Vinder og drager en hob Penge ud fra Europa.

Stevart selv er ikke bestemt nok udi disse Ord. udi det saa skiönne 6 Cap: 2 Bog mel-der han om Passivhandelen saaledes at man ikke kan begribe at han forstaar andet der-under, end et Folks Handel som lader det ankomme paa at andre Nationer vil komme til dem og kiöbe deres Produkter, og igien Til-före og Sælge dem hvad de behöver: Paa andre Stæder i denne Bog taler han immer om denne Handel som en tabende eller Forlis-handel.

For ei at blive alt for Vidtlöftig vil jeg indskrænke mig: Og saaledes sees da av det foregaaende, at Activhandel er en Handel av et Folk som driver den ved sig selv, og det tillige hos Fremmede baade som Kiöbere og Sælgere, eller med andre Ord: et Folk som selv tilförer andre sine Varer og tillige fö-rer deres Varer fra dem igien. Det erfa-res og tillige at Passivhandel er en Handel hvor et Folk venter fra andre Folk Sælgere

og Kiöbere for at lade baade Ud„ og Indför„
„sel skee ved dem.

Her er ikke Meningen hverken om Activ„
eller Passiv„ Gield eller om Vinden og Taben.

Det viiser sig ofte, at en Activhandel kan
være meere en Forliis„ end Gevinsthandel og
kan bestaae meere av Kiöb end Salg: Lige„
„ledes at en Passivhandel kan være meere en
Salg„ og Gevinst„ end Activhandel f: Ex: Eu„
„ropæernes Handel med det Spanske America
er meere en Salg„ end en Kiöbhandel, og er
dog tillige en Gevinst„ og Activhandel for
Europa. Derimod er den Ostindiske Handel
meere en Kiöb„ end Salghandel: Og end„
„skiöndt den er en reen Activhandel, bli„
„ver den dog en Forliishandel for Europa.

Herved er at mærke, at dersom man sam„
„menblander disse Begreber saaledes at man
altid vil giöre en Activhandel til en Gevinst„
„handel og en Passivhandel til en Forliishandel,

da bliver denne Feiltagelse ei alleene vigtig men endog skadelig udi sine Følger. Man har største aarsage at slutte, at denne Feiltagelse er oprindelsen hos dem der ved de-res Forslage vil forbedre Handelen av en mislig Theorie, og löber derpaa ud, at de med Magt vil forvandle et Lands Passiv-handel til en Activhandel omendskiöndt samme Land staar sig Vel ved Passiv-handelen, og derfor altid har den Hen-sigt at lade all Handel komme fra För-ste Haand og drives ved Nationen selv. Det bliver derfore fornöden at oplyse:

1. At Passivhandel i adskillige Tilfælde er sikrere og fordeelagtigere end Activ-handel.

2. Udi hvilket Fald Activhandel og i hvil-ket Passivhandel stemmer best over-eens med Omstændighederne.

1. Hæfte 4 Avdeel:

Hvilket i det følgende, Tid efter anden skal viises saa kort som muelig være kan.

Femte Avdeeling

Bevüs at Activhandel ikke altid er en Gevinsthandel, og at Forlüs-handel ikke altid er en Følge av Passivhandel.

Englands Handel med Rusland er paa Englands Side en Activhandel og paa Ruslands Side en Passivhandel. England har ihenseende til sine Manufactur-Varer ved de nyeste Handels-Tractater erlanget store Fordeele; Og nest dets Colonier samt Portugal, har England den vigtigste Avtræk udi Rusland; ~~Dette viises tydeligt~~ Men dog alligevel taber England bestandig udi Balancen med Rusland. Dette viises tydeligt av Forfatteren

for den Tractat om den Hollandske Handel udi det Kapitel om Østersöen for aarene 1753 og 1754; Saa meget sandsynligere er det end, nu at Balancen har, været paa Ruslands Side ved den store Udförsel paa Skibsma, terialier udi den nestpaafölgende Krig som England blev indviklet i.

De Chinesiskes og Ostindiskes Handel med Europa er en Passivhandel i höyeste Grad, og deres Fordeele ere bekiendte ihenseende til Balancen paa deres Side, men den er dog mee, re skadelig for En europæisk Nation end for en anden:

Danmark har fra aaret 1731 til 1745 med 24 Skibe udfört 3,714,543 Rigsdaler udi Bareenge eller Sölv, men i samme Tid, og med samme Skibe ikke meere udi Varer end 258,938 Rigsdr. Sverrige taber endnu uden tvil meere udi Balancen med Orienten.

England og Holland vinder en betydelig Erstat-
-ning udi denne Balance: det første ved Con-
-tributionerne av sine nye erobrede eller erhver-
-vede Lande og Besiddelser; Og det sidste ved ad-
-skillige Lande udi Ostindien, i sær Ceylan
og de Mollukkiske Øer: Begge driver en be-
-tydelig Mellemhandel fra et stød til en an-
-det udi Indien.

Jeg troer at man kan antage at Balan-
-cen av denne Handel just er saa fordeelagtig
for Orienten fordi det er en Passivhandel paa
Orientens Side. Tænk dog! hvilken Lykke
det vilde være for Europa ifald en Speculativ
Handels-Theorist opstod hisset og giorde
saavel den Chinesiske Keiser som de Indian-
-ske Nabobs overbevüste ved den Grund-
-sats at en Activhandel var fordeelagtigere
end en Passivhandel, og veedste at bringe
dem saa vidt, at de tilsluttede deres Havner
for alle Udlændige, for selv med egne Skibe

at före deres Produkter til Europa og giöre
et Oplag deraf paa adskillige Stæder: Hvor
snart vilde da ikke alleting forandre sig til
Fordeel for Europa? Hines Kiöbmænd vilde
ofte blive tvungne til at nedsætte Priserne
paa de Varer som de bragte til Europa,
og for deres egne Fordeeles skyld Tilforhandle
sig slige Europæiske Varer som de ved deres
Tilbagekomst kunde anbringe hos deres
Landsmænd, og söge at giöre alle tilbage-
-bringende Varer meere behagelige for dem
end de hidindtil havde været: de ville mee-
-re og meere opmuntre Europæerne at give
deres Manufacturer en Orientalsk Smag
og Indretning, og tilsidst giöre det samme
som det engelske Ostindiske Compagnie gior-
-de udi Aaret 1670, da de sendte adskillige
adskillige av deres Manufacturister til Ost-
-indien for desbedre at kunde komme under
Veir med hvorledes de Ostindiske Manufac-

-turvarer kunde bestaae med de engelske og derefter give deres Landsmænd undervisning derudi.

Dette leder mig nærmere til Hovedgrunden hvorved Activhandelen undertiden kan være meere Ufordeelagtig for et Land der driver samme, end en nyttig Passivhandel.

Enhver enkel Kiöbmand udi hvis Hænder en saadan Activhandel er, finder ikke altid for sig selv og sin egen Person nogen Fordeel udi den Balance hvorved det heele Land eller den heele Nation vinder, efterdi han derved ofte sættes i den Nödvendighed at anvende sin ~~Penge~~ betaling ikke udi Varer men reede Penge, hvilket ikke altid indbringer ham saa megen Fordeel som ifald det kunde anbringes udi Retour-Varer; I den henseende vil han bemöye sig at iverksætte en Retourhandel, hvorved han endnu kan have Haab om den anden Gevinst: Ei at

melde om Retour-Fragten som indbringer meere med Varer end med bare Penge.

Vi vil f: Ex: lade den Östindiske Handel udi belöbet av sin Omsats være uforandret, men derimod giöre en Vending i Sagen saaledes, at Östindien brugte ligesaa mange europæiske Varer som Europa nu omstunder bruger Östindiske, men at Östindien derimod til erstatning av Balancen maatte före ligesaa meget Sölv til Europa som Europa nu sender derhen; Dette kom nu efter anseende paa et ud for vore Östindiske Compagnier; thi jeg vil endnu oven i kiöbet antage, at de med de europæiske Varer kunde giöre samme Fordeel udi Östindien som de nu giör udi Europa med de Östindiske Varer; Men vilde de vel lade sig nöye dermed? Nei, de ville tvertimod anvende deres yderste Flid for at foröge deres Retourhandel, og

følgelig bringe Balancen udi Handelen til større Fordeel for Orienten: de ville giøre de Ostindiske Varer meere og meere behagelige for Europæerne, efterdi Retourfragten og Forhandlingen av de samme udi Europa ville tilveyebringe dem meere Fordeel end det som Retourfragten og Forhandlingen av de bare Penge kunde give.

Ved den Ostindiske Handel kommer endundelte i betragtning, at den bestaar av store Compagnier! Man kunde have aarsage at slutte, at en mængde Personer tænker og arbeider meere til almindelig Nytte end blot enkle Mænd der alleene ere satte i Virksomhed ved deres egne Fordeele: de har ikkun en Green av Handelen i deres Magt, og denne söger de alleene at foröge, i hvilket Øyemerke de sløber og sniger ind i Landet, om det endog skal skee imod Forbud, det som de dog hos sig selv kunde have ligesaa fordeelagtig av sine egne Produkter

Manufacturer og Colonier, skiöndt Pengene
derfor ikke flyder Umiddelbar ind udi Compag-
niets Cassa: Jeg siger Umiddelbar; thi Com-
pagniet lader sig ikke nöye med en langt-
fraværende Fordeel, eller saadan Fordeel som
haver en lang udseende förend den kan nyd-
des eller erholdes m: v: Anseelsen
av deres Directeurs, Forbindelsen av de
Store i Landet med Compagniet, foraarsager
ofte, at deres Foretagender sættes iværk
med Landets skade. Et Beviis derpaa er
den sælsomme Forordning fra den Franske
Regiering, ihenseende til den, samme Tid
udi de franske Colonier plantede Coffee:
Disse Colonier havde just Culturen av
samme Varer tilligemed Avtrækket udi
en stor Deel av Europa, hvilken de havde
drevet meget vidt, men i Frankrig maat-
te de dog ikke benyttes eller forbruges,
efterdi det Franske Ostindiske Compagnie

eene var berettiget at Indføre og Forhandle Mocha Coffee som alleene maatte forbruges i Landet; Imidlertid stode endnu disse Colonier den Tid under samme Compagnie, følgelig syntes det at dettes egen Fordeel skulle have bevæget dem til at befodre disse nye Colonie-Varers Avtræk udi Francke-rige; Men Forhandlingen av den Arabiske Coffee gav Compagniet en Umiddelbar Gevinst som det ikke ville give skip paa.

Det blev derefter ved en Kongelig Forordning av 27 September 1732 derved at den Vestindiske Coffee vel maatte udlosses i Frankrig, men ikke under 3000 Livres straf sælges 1 Pund derav. Frankrig maatte altsaa betale Araberne sin Coffee som den kunde have av sine Colonier udi America, indtil Aaret 1734, da den forbemeldte Forordning, efter megen Modsigelse av Compagniet, blev ophævet; Men siden den Tid Regiæringen

haver behandlet Colonierne med meere Billig-
-hed, har Sagerne faaed saadan Vending, at
den Vestindiske Coffee, endog tildeels udi
Levante haver sat den Arabiske tilbage,
og er desuden bleven en vigtig Handelsgreen
for Frankrig.

Paa den Maade som Handelen nu föres
udi Europa, falder det, av denne Slags Ac-
-tivhandel udspringende Tab aldrig saa me-
-get og kiendelig i Øyene som ved den Ostin-
-diske; thi Vexelhandelen letter saavel
betalingen som Balancen Overmaade, hvor-
-ved et Land eller Folk som har Balancen udi
Handelen gemeenlig vinder ved Cursen eller
Vexellagien; Og, naar Ballancen er alt
for længe til et Folks eller en Nations Tab el-
-ler Skade, faar denne Nation dog omsider be-
-tale med bare Penge. Vel kan de ved en
lang række av Vexelhandel frem og tilbage,
opholde samme, men den kan dog ikke have
nogen Bestandighed; thi den Nation som

taber i Balancen, faar dog omsider böde derfor. Dette har ikke Stæd ved Handelen paa Ostindi-en. Den som betragter Handelen noget nöye vil blive adskillige Tilfælde varr, hvorved Pas-sivhandelen kan blive en Nation til Fordeel; Man overveye ikkun

/:a:/ Kiöbmanden som sender sine Varer til langtfraliggende Stæder, finder mange Gange et slet Market. Han maae skil-le sig av med sine Varer, og det med Tab! Kunde han strax trække sin be-taling ind ved Vexler, havde han og med det samme Facit paa sit Forlus; Men i haab om at vinde noget til er-statning, Tilforhandler han sig de der faldende Varer og Produkter, for at fö-re dem tilbage og fortiene noget der-paa.

/:b:/ Eller og, han bliver behængende med en Fremmed Kiöbmand som han faar give

Credit. Dette skeer ikke ret længe uden han seer sig sikker; Men i mangel av bare Penge, opmuntrer eller forbinder han samme Kiöbmand, at sende sig Varer eller Produkter, som han ellers, uden denne Omstændighed, ikke ville have trokket.

/: c :/ Hvor ofte maar ikke en Kiöbmand imod sit Ønske og sin Hensigt, modtage sin betaling udi Varer, saa godt som han kan, hvilke han ellers ikke havde tænkt paa.

/: d :/ Jalmindelighed finder man at en Nation som förer en Livagtig og drivende Activhandel, der sælger Mængden av sine Varer, ogsaa kiöber igien en stor Deel av hines Varer og Producter: Ja, det bliver ei blot ved det Nödvendige, men det gaar endog omsider til det

Unödvendige; f: Ex: England sælger meget til Portugal, og Balancen bli-ver altid i den henseende til Englands store Fordeel, men de Engelske avkiöber dem og derfore ei alleene Vine som nödvendige og fornödne Varer, men end-og Diamanter i Mængde, som de Unöd-vendigste Varer der kan være til.

Herved Paakiender jeg ikke, hvad en-ten den eene eller den anden Handel er mest fordeelagtig, men jeg at-traaer alleene at begiegne deres For-dømme, som i alle Tilfælde vil paa-staae at Activhandelen udi alle Omstændigheder er den fordeelagtig-ste.

Siette Avdeeling

Nogle faae Exempler hos os selv ihenseende til Activ- og Passivhan-del.

De Danske driver en betydelig Handel med Norge, hvilken Handel paa deres Side er nesten gandske Activ, og er saa megetmeere for-deelagtig for dem, som de derved aarlig vin-der hos Norge nogle Tönder Guld, hvilket betydelige og store Tab for Norge, bliver saa megetmeere vigtig naar dyre og höye Kornpriser indfalder, s: f: Ex: 1771, 72, 1773 og tildeels 1774. Derved vinder Dan-mark meere end man i en hast skulle kunde forestille sig, og sloeber av med

Norges reede Penge, efterdi Danmark ikke ta-
ger saa mange Produkter tilbage fra Norge
at det kan böde derpaa: Ja det som end-
nu er det forunderligste og smerteligste
i det alt, er, at Danmark kiöber Sild hos
de Svenske, baade til at fortære i Landet
og at udföre til de danske Colonier udi
America, hvilket altsaa kan siges at skee
paa Norges bekostning, og at indkiöbet
skeer for endeel av de Penge som de Dan-
ske drager fra Norge hvor saadant er at
faa, og hvor de saa megetmeere burde
være forpligtede at kiöbe det de behövede
av Norske Produkter. Der gives maa-
skee en anden Leilighed, hvorved dette nær-
mere kan udvikles og Avhandles: Imid-
lertid kan Danmark ikke önske sig
bedre Sölvminer! De danske Skibe
har ogsaa med Fordeel bemestret sig en

stor Deel Fragthandel i Bergen som de Hol-
landske för haver havt.

Danmark driver og saa en temmelig vigtig
Coloniehandel med S: Thomas, S: Croix og
S: Jan udi America. Handelen med Is-
land, Feröe, Grönland og Findmarken dri-
ves og som Coloniehandel og under Octroy.

De forbemeldte Bestindiske Øer, er
saa meget meere lykkelige, som de ei al-
leene ligger under et mildt Clima der be-
fodrer og virker deres Frugtbarhed, men har
endog en temmelig Mellemhandel med an-
dre Nationers Colonier. Disse samme
Danske Colonier ere og tillige saa lykke-
lige, at de have erholdet en Friehandel,
hvorved f: Ex: de Norske ei alleene haver
fundet leilighed at begynde en liden Han-
del med dem, og at forsyne dem med
adskillige solide Fornödenheder, men denne
Handel kunde endun blive större og

tiltage, dersom, for det Første et frit Oplag kunde erholdes, i det ringeste udi de 4 Ho-ved eller Stifts-Stæder udi Norge nemlig: Bergen, Tronhiem, Christiansand og Christia-nia paa alle disse Produkter uden forskiel, og dersom dernest de fatale Skiæbner med Sukker-Raffinaderierne saavel i Bergen som Tronhiem og andre Stæder i Norge kunde oprettes igien. Gud veed alle aarsa-ger hvorved de bleve ruinerede! Noget veed man, hvilket faldt kiendelig nok i Øyene, men altsammen veed man endnu ikke.

Man betragte dog hvilken Herlighed disse Danske Colonier udi America ere blevne baa-de for sig selv og Danmark i en Tid av min-dre end 40 aar, endog efter den Tid at St. Croix ved den fortreffelige Danske Minister som et retmæssigt Kiøb og Eyendom faldt udi de Danskes Hænder. Skulle ikke denne

rosverdige Patriot fortiene en Ærestylte?

Man veed at den Vestindiske Handel i for-
rige Tider blev dreven under et Octroyeret
Compagnie, i begyndelsen med 3 à 4 Skibe,
men Agent Biörn bragte det dog til 10,
à 12. Men hvad er der ikke nu for et
Antall av Skibe hvormed Handelen föres,
da Vi fra Bergen alleene i disse Tider
har havt 3 à 4. Og hvad skylder Vi ikke
den ypperlige Konge Kong Friderich den
Femte som tilveyebragte dette store
Gode?

Island + Findmarken sukker endnu un-
der Octroyen av 1764, gid den snart var
tilende for de stakkels Indbyggere! En
Friehandel med Danmark og Norge, grun-
det paa de klogeste Regler, ville udi en
Tid av et halvhundrede aar vise slige
Virkninger som man nu neppe skulle

kunde forestille sig. Jeg veed ikke om det skulle være formeget at haabe, at Indbyggerne av Island udi dette Tidsrum skulle kunde enten forskaffe sig nogle faae Egneskibe eller fragte Danske og Norske, og erholde Mod og Kræfter nok til at tage Deel udi Handelen ved at udføre deres Produkter og indhændte sig deres Fornødenheder paa de beste og beleiligste Stæder udi Rigerne, hvor de efter deres Erfarenhed og Speculationer fandt det fordeelagtigst; Saa meget er jeg viss paa, at en Friehandel med Danmark og Norge ville virke saadan Concurrence til Islands og Findmarkens Opkomst, at det kiendelig ville yttre sig med den ön-skeligste Nytte til almindelig Fordeel baade for Os og for dem. Drivt og Vindski-belighed ville besiæle Indbyggerne og drage fleere til sig at Nedsætte sig hos dem: disse ville med forenede Kræfter forøge

baade Produkter og Handel. Jeg troer, at naar de engang bleve löste av deres Læn-ker, ville Lyst og Virksomhed Tid efter anden yttre sig paa en saa kiendelig Maa-de at det som nu qvæles ville spire frem til en fordeelagtig Frugtbarhed! Nogle faae Kiöbenhavnske Indbyggere ville vel derved tage noget Tab, men hvad var det-te at reigne imod saa mange Tusende Mennesskers Fordeel og Nytte, og et saa stort Gode som derav ville flyde?

Nordland driver gandske og aldee-les en fuldkommen Activhandel paa Ber-gen med en Øyensynlig og kiendelig Fordeel og Gevinst; Og saalænge det derudi bliver uforrykket, bliver denne Handel for Nord-lands Indbyggere av större Nytte end Sölvminer. De förer deres Produkter med

egne Fartöyer og Folk til Bergen og handter derfra igien deres Fornödenheder, uden at nogen anden kommer derimellem eller tager Deel derudi: Der er intet der kan betage dem dette store Gode og denne vigtige Fordeel, uden Virkningen av daarlige Forslage skulle foraarsage en saa stor Ulykke!

Denne solide Handel haver ofte været anfægtet av Ugrundede og bagvendte Forslage, men til denne Tid dog bleven urokket. Fosterfæderne til deslige Forslage, kan maaskee have meent det temmelig Godt, men deres Vankundighed og Misbegreber har uden Tvil forleedet dem til saa grov Avvigelse og Feiltagelse, at Foreslaae en Kiöbstads indrettelse i Nordland!

Noget som kildrer de Ukyndige og dem der ikke indseer Tingenes sammenhæng og Omstændigheder, eller forstaar hvorledes alle enkle Deele virker i det Heele, og hvorledes

dette Heele vedligeholdes udi sin Velstand og Drivt, ved det at alle enkle Deele bliver uforrykket udi deres nærværende fordeelagti-ge og lykkelige Gang: Ei heller hvorledes det Heele sættes i Virksomhed for at uddeele sine Kræfter til enhver av de enkle Deele saaledes som de behöve.

Fremmede Handelskyndige Nationer, NB. Dore störste Handels-Rivaler! have længe luret paa, om Vi kunde være daarlige og taabelige nok, til at giöre dette grove Feiltrin, og det allene for at berige sig selv ved vores Skade, at bemestre sig Handelen, og at opsluge de Fordeele som den Nordlandske Activhandel concurrerer til den Bergenske.

Meer end gierne gad jeg at vide hvad Privilegier en Kiöbstad i Nordland skulle faa! Jeg vil giætte mig frem: et av Tor! Enten maatte denne indbildte, Vanskabte og Uskabte Kiöbstad faa Fri-

-hed at handle directe med Fremmede, eller og maatte dens Handel indskrænkes som en Coloniehandel med Danmark og Norge alleene. Dersom det var det Förste, da blev den heele Handel et Rov for Fremmede: Og dersom det skulle blive det sidste, da vil-le forvirring og Elendighed ödelægge Landet og Handelen; der ville da i dette fald intet blive tilbage, uden den blotte rö-rende Erindring, om den Lykke det havde nydt ved nærværende Indretning!

Men hvad skal man da slutte om dem der haver været saa taabelige og daarlige, at de har villet havt Nordland under en Oc-troyeret Handel, liig den med Island og Findmarken! Skulle nogen tvile om det jeg siger, da kan jeg bevise det; og det NB endda udi de saakaldede Oplyste Ti-der! Tænk engang, Nordland under

1. Hæfte Pavdeel:

Octroÿ!!! Saaledes har de villet mar-
-tre Nordland. Hvilke taabelige Stÿmpere
udi Indsigter? eller og, hvilke forfænge-
-lig Egennÿttige? Endnu meere " "
" " " De har villet indrette Schæferier, Spin-
-derier " " " " og, jeg veed ikke hvilke Væve-
-rier, Væverier, ja 100000 Væveverier!
Nei, det skulle maaskee have havt Navn
av Manufacturer, udi Nordland, og det
under Octroÿ!!! Jeg sÿnes jeg seer
mine kÿndige Landsmænd, mine sande Med-
-borgere herved falde i Latter; Ja, det
forekommer mig endog, ligesom den Ære-
-fulde Præses herved bliver tvungen til at
drage paa det Smilebaand der klæder
ham saa kiært og giör at man underti-
-den, endog imod hans Villie, kan faa An-
-viisning paa hans Tanker. Men
hvad jeg her siger og haver sagt, det kan

jeg med tilforladelige Bevüsligheder godt-
-giöre. Nu da, naar jeg har Bevüs-
-ligheder i hænde, hvad leer I andre mine
Venner da ad? Er det vel paa saadan
Maade man skal holde Forelæsninger?
Meener I vel at alvorlige Ting kan efter-
-tænkes og Overveyes saaledes? Lad Præ-
-ses smile; han veed beskeed om det jeg
haver sagt, men holdt nu op igien I
andre med eders Latter " " " " " Dog,
lee kun endnu lidt, thi jeg vil imidler-
-tid bryde av med denne Materie.

Man maae tilgive mig, at jeg midt
udi min korthed, dog haver opholdt mig no-
-get ved denne Sag der ligger mig ligesaameget
paa Hiertet som jeg fuldkommen er over-
-bevüst om, at den er av yderste Vigtig-
-hed. Magistraten i Bergen har mee-
-re end engang ved Erklæringer tilbagedre-
-ven slige Forslage. Udi

den Bergenske Borgerven fra S: 65 til 112, udi Nr. 5, 6 og 7, har jeg kortelig handlet her-om, saavelsom og udi mine korte Betragt-ninger over Hr. Früses Avhandling om Nord-lands Fiskevarers Export og Avsættelse; Men jeg önskede dog at derom endnu kun-de handles meere udförligt, og at Tinge-ne, Tid efter anden kunde vorde meere udviklede og oplyste, hvortil det nærvæ-rende rosværdige Foretagende kan give Anledning og Leilighed. Jeg önskede da blandt andet, at det kunde tages un-der Betragtning:

" Om ikke heele Nordlands Amt ihen-
" seende til sin Handel paa Bergen,
" kan udi den nærværende Indretning an-
" sees som en almindelig Kiöb-
" stad? m: m: meere.

Bergens Handel med Rusland er ne-
sten en Activhandel paa vores Side, og
dog alligevel taber Vi udi Balancen.

Bergens Handel med Hamborg er ne-
sten ogsaa en Activhandel; Og det skal
lidet feile at Vi jor har Balancen paa
vores Side, da ei alleene raffinerede Suk-
kere, men endog andre Varer der i forri-
ge Tider bleve handlede fra Hamborg og
udgiorde noget betydeligt, nu föres anden
stæds fra.

Bergens Handel med Frankrig er lige-
ledes til störste deel en Activhandel paa
vores Side, undtagen at de Franske un-
dertiden kan sende nogle faae av deres
egne Skibe her med Salt, for at handle til-
bage Rogn, Tiære, Bord og andre av vore
Produkter. Det var værd at undersöge,

i det mindste i 20 Aar, hvorledes Vi overhovedet staar Os med Balancen i denne Handel. Vel haver Hr. Cameraad Olrik udi hans Forsög om Bergens Handel S: 71–79 givet en Anledning til Beregning over Balancen med Frankrig, men med all anvendt Flid og möisommeligt Arbeide, har han dog ikke opfyldt vore Ønsker, efterdi Vi standser ved de derved forekommende Mangler, men Vi ærer ham dog ikke desmindre for hans ufortrödne Bestræbelse at bringe alt det tilveye som i saa vidtløftige, vanskelige og besværlige Omstændigheder var ham muuligt.

Udi den tilkommende Tid vil det blive meget lettere for Os at komme efter en nærmere Balance, efterdi Rente Cammeret har anordnet at der ved hvert

Toldkammer aarlig skal forfattes og indsen-
-des selige General Extracter som just ere ind-
-rettede dertil.

Men at komme til Handelen med Frankrig
igien, da er det bekiendt, at naar Rognen
er udi anseelige Priser paa de Stæder hvor
den avsættes, er det ikke vart at der end-
-og remitteres Penge for vore Produkter
efterat Skibene haver faaed deres behövende
Ladninger i Frankrig: Det samme skeer
og saa for andre av vore Fiskevarer, naar
Frankrig eller Spanien har Krig med Eng-
-land; Herav maatte da fölge, at Ba-
-lancen udi en vigtig og betydelig Grad var
paa vores Side, men det som andre Ski-
-bers Ladninger igien kan Trække, hvilket
altsaa maae komme til Avdrag derpaa,
derom mangler man den fornödne Efter-
-retning.

Handelen med Frankrig tilveyebringer Os

ogsaa en Mellemhandel med Skotland
o: s: v:

Bergens Handel med Spanien
er paa Bergens Side gandske Activ, i det
Vi lader före vore Produkter derhen og
hændter vore Fornödenheder tilbage: Vore
Produkter bestaar udi Fredstider mest
av Bord naar Vi derved kan haabe at
vente nogen Fordeel, og en saare ringe
Deel Fiskevarer. Sandt nok at Vi og-
saa tillige sender vore Skibe tomme der-
hen for at hændte Salt, da Vi med Pen-
ge eller Vexler faar betale Saltet, men
naar Spanien er indviklet udi Krig med
England, aabnes en vigtig Green av vo-
res Fiskehandel udi dette Rige: Og
da kan der ikke tviles paa, at jor Ba-
lancen er til Vores Fordeel. Herved
maa dog dette erindres, at der ved

visse Leiligheder tilföres Os endeel spansk Salt med Engelske og Hollandske Skibe.

Bergens Handel med Portugal, er omtrent av samme beskaffenhed som med Spanien, undtagen at Vi ved ingen Leilighed kan anvende saa mange av vore Fiskevarer udi Handelen med Portugal som med Spa-nien.

Bergens Handel med Middelhavet drives og paa Bergens Side som en Activ-handel; Dog maae denne Omstændighed herved betragtes, at adskillige Hollandske og Engelske Skibe sendes til Bergen (: under-tiden ogsaa et enkelt Skib fra Kiöbenhavn:) for at före vore Produkter til Middelhavet; Og da kan det paa deres Side kaldes en Mel-lemhandel. Det meste av vore Skibers Re-tour-Ladning bestaar av Salt, hvorhos ogsaa undertiden fölger endeel andre Varer av mindre

belöb. Ved denne Leilighed, kan ogsaa vore Skibe fortiene anseelige Fragter udi Middelhavet og paa Barbariet, ja endog paa Levante naar England er indviklet udi Krig med Spanien og Frankrig. Vi ha-ver endog oplevet den Tid at vore Skibe har seglet lige til Constantinopel; den brave Mand som maaskee allerförst lod sig see med dansk Flag imellem Dardanellerne, og for Constantinopel lever endnu med höi-agtelse iblandt Os: hans Navn er Jochum Hynnemör! Jeg erindrer ikke ret om Ole Olsen ikke ogsaa haver været der.

Med Flandern driver Bergen nesten en Activhandel, skiöndt ikke alle aar lige-meget. Overhovedet at regne, maatte man forestille sig at Balancen er paa Vores Side. Ved saadanne Slutninger tager jeg aldrig mindre end 10, men helst

20 aar i det Heele bereignet.

Storbritanien driver med Bergen en anseelig Handel, deels som Activ, deels som Passiv, og deels som Mellemhandel, men Bergen taber dog altid noget betydeligt, i sær naar der er frie Udförsel med Kornvarer fra Storbritanien. Bergen driver og med Storbritanien en Activhandel, men alt for liden: og ligesaa en Mellemhandel.

Nogle faae artikler har Vi ved Indförse-len udi et Snes aar eller meere vundet fra England s: f: Ex: Spunden Tobak, raffinere-de Sukkere, trykte Katuner, og adskillige ue-dene Manufacturvarer: Jeg veed ikke om der skulle være meere?

Holland driver med Bergen en vigtig og betydelig Handel, deels som Activ, deels som Passiv, og deels som Mellemhandel;

1. Hæfte 6 Avdeel:

Bergen driver ogsaa noget av begge (förste) Slags med Holland; Men uagtet Vi aarlig har en stor Tilförsel fra Holland av mangfoldi-ge Slags Varer, saa vinder Vi dog ved den-ne Handel noget anseeligt, i sær naar Tör-fisken er begiærlig og udi fordeelagtige Pri-ser som den nu en Tid lang haver været.

Indförselen fra Holland er udi de sidste 40 aar bleven temmelig svækket ved adskil-lige Ting som tilforne haver været betyde-lige Artikler, det eene av meere og det an-det av mindre Værd, saasom raffinerede Sukkere, Spunden Tobak, trykte Katuner, Skrivpapir, Byggryn, Kaal, Gulerödder, Kar-vet Tobak, Spiger, Fegeplanker, Lak, Ma-ler- og Tiære Koster, Stor- og Töfleblade, Messing-Arbeide, Saffianskind, Börsten-binder-Arbeide, Tapetserier m: m: Jeg giætter at det omtrent skulle beløbe sig aarlig til 30 â 40,000 Rigsdaler; thi naar

man reigner at den Artikel av Spunden Tobak udi Aarene 1755, 1756 og 1757, er alleene ved Indförselen angivet 221,743 Pund, da belöber dette til 27,717 Rdr. 84 ß, naar man ikkun reigner 12 ß Pundet, da den dog de fleeste Tider kostede meere. Det raffinerede Sukker har vist nok i forrige Tider belöbet sig i Penge anslagen, nesten dobbelt saameget, Trykte og farvede Katuner, i det mindste til 4000 Rdr., og de övrige forestaaende Varer til 3000 Rdr. samt Skriv- og andet Papir til 1000 Rdr.; Men hvem kan vel i saadan Uvished reigne accurat? dog er i dette fald en mest rimelig, skiöndt ikke gandske accurat Slutning, bedre end ingen.

Herved maae giöres den Erindring, at av disse forbemeldte Varer, var Bergen en Tid lang mest i besiddelse av de Raffinerede Sukkere, indtil det herværende Raffinaderie paa en ynkelig og beklagelig Maade blev ödelagt

under den bekiendte vanheldige Skiæbne, da man siden har havt dem fra Kiöbenhavn al-leene. Den spundne Tobak kan Vi ved fornuftig Bestyrelse og en tarvelig Oeconno-mie gierne blive i besiddelse av, saa at in-gen kan rive den av vore Hænder: Noget derav er udfört til Skotland, og denne Ud-försel kunde, maaskee, med Tiden blive en lille Handelsgreen, der som et taaleligt Præ-mium derpaa kunde erholdes. Trykte Ka-tuners indförsel har virkelig formindsket sig ved vore Lærretstrykkeriers indrettelse; Ellers bliver endnu en stor deel av trykte Katuner indfört til Bergen fra Kiöbenhavn, hvorved de Hollandske tillige haver lidt den störste Avgang. Av Skrivpapir og en-deel andre Slags Papirer, tilföres Os en anseelig deel Öster fra Norge, hvorved Ind-förselen paa det Hollandske lider en stærk Indskrænkelse. Byggryn og Perlegryn

kan Vi nu have hos Os selv paa 2 Steder
nest ved Byen, hvor der ogsaa noget an-
seeligt derav bliver malet, i sær naar be-
quemt og tienligt Korn dertil kan faaes:
En temmelig Deel bliver ogsaa indført fra Dan-
mark saavel av Byggryn som Perle- Eyer- og
Manna- samt Boghvedegryn. Endog fra Sta-
vanger og Skotland faar Vi Gryn.

Hovedkaal og Gulerödder begynder nu for-
medelst Folkets Vindskibelighed at komme
godt afstæd hos Os selv, i sær naar Vi be-
timelig om Foraaret faar gode Kaal Planter fra
Skotland, som arter sig godt under vores Kli-
ma og udi vores Jord. Gulerödder bringer
de flittige og vindskibelige Indbyggere av
Rosendal og Qvindherret til Byen i Jægte-
tall.

Forlad mig at jeg indrykker disse sidstbe-
nævnte Artikler her; Jeg veed gandske
vel at de ikke har udgiordt noget, som

ihenseende til Belöbet var værd at antegne
udi Handelen, men som Patriot fornöyer
jeg mig dog ved at kunde erindre, at Vi
endog udi slige Ting kan finde det fornöd-
-ne hos Os selv, og giöre det muuligt som For-
-fædrene holdt for umuuligt; Og hvad kan
ikke Tiden og Omstændighederne udrette i
andre Artikler? Karvet Tobak kan
Vi ogsaa have hos Os selv i Byen; Og hvad
Landmanden eller Bönderne i Stiftet an-
-gaar, da kiöber de den saakaldede Blade-
-Tobak i Bergen og karver den til deres
eget Brug. Spiger indföres der hel-
-ler ikke mange fra Holland: Vi haver
en Spiger-Fabrik i Bergen som baade
sælger til nogenledes taalelige Priser og
leverer godt Arbeide, men det var at
Ønske at en bedre og bequemmere Indret-
-ning kunde lette Priserne i Forhold med
andre Stæder; Herved er at merke, at de

Kvemvler Hos Os.

Kvemvler hos Os.

Kvemvler hos Os.

Kvemvler

men nu fra Kiöbenhavn den störste Deel.

Maler- og Tiære-Koster samt andet Bör-stenbinder-Arbeide have Vi nu hos Os selv: Og, den som bragte det dertil at Vi kunde have det hos Os, fortiener at erindres.

Skoe- og Töfleblade meriterer ikke nu omstunder at nævnes ihenseende til Indför-selen fra Holland, og ligesaalidet Messing-Arbeide, Saffianskind og Tapetserier, imod hvad det har været i forrige Tider; Men det maae dog erindres at Vi endnu haver noget Messing-Arbeide fra Sverrige: Og Saffianskind! tænk engang: Saffianskind fra samme Rige! endskiöndt det til all Lykke ikkun er en ringe Deel. Tapetserier haver Vi hos Os selv, og kunde endnu have meere da Vi nu haver meer end Een der kan forarbeide det baade av Lerred og Pa-pir.

At jeg ved Handelen med Holland haver

opholdet mig noget længe, kan maaskee und-
skyldes naar betragtes at den ei alleene er
av største Vigtighed for Os, men staar endog
udi saa nær og nøye Forbindelse med Os, med
Vores Handel og vore Fabriker; Og disse her be-
nævnte Artikler desuden giver Oplysning om
disse Varers Indførsel.

Endnu et førend jeg slutter:
Den Hollandske Handel med det fine Klæde
som blev virket udi Leyden der blev indført
til Bergen i temmelig Mængde, fik et betyde-
ligt stød ved de danske Klæde-Manufactu-
rers anlæggelse og disse Varers tvungne Av-
sættelse hos Os: Den paa det Fremmede Klæde
ansatte Forhøyelses Told, har Vi vist nok
fundet, men om dette har tilveyebragt Dan-
mark større Fordeel, end den skade Kongens
Cassa, Vores Handel og Vi selv derved haver ta-
get, saadant var vel værd at undersøge, men
hører ikke her. De Harlemsche Silke- og

Floretter Manufakturer har heller ikke saa
stor avsættelse som tilforn: Aarsagerne kan
ved en anden leilighed undersøges. Og lige-
som der nu ved disse adskillige artikler
er gaaed en anseelig Deel av for Indførselen
fra Holland, saa troer jeg at der i den til-
kommende Tid endnu efter haanden vil bli-
ve meere der vil udgaae av dette Register;
Men man har dog aarsage at haabe, at
vores Tørfiskehandel derved ikke vil lide no-
get skaar eller nogen Avgang, efterdi Tørfi-
sken deels forteres hos dem selv og paa de-
res Skibe, og deels bruges til Mellemhandel
med endeel av Tydskland, Flandern og andre
tilgrændsende Lande.

Artig nok var blandt andet den Omstæn-
dighed som indfaldt udi aaret 1769 eller 1770,
da Tørfiskehandlerne udi London ikke ville
begvemme sig til at give saa meget for Tør-
fisken udi Bergen som den da gangbare

Pris var, hvorfor de heller ikke fik nogen klækkelig Tilförsel derav, men da de omsider forme-delst den Ostindiske Flodes og andre Skibers proviantering bleve tvungne at forskaffe det Fornödne, maatte de i en hast hændte den nor-ske Törfisk fra Holland hvor den for dem sna-rest var at faa, og betale den til Hollænderne nesten dobbelt.

Man fik Efterretning herom i Bergen: Og enhver kan forestille sig at det ikke var Os mishagelig, i sær da Vi nyelig tilforne havde seed, at endeel engelske trykte Blade, hvis Forfattere ville forskaffe det Irske eller Irlandske Kiöd og Flesk samt andre Produkter av Storbritanien desbedre Antræk, var saa urimelig og turde foregive at Törfi-sken paa lange Farvande ikke var sund. Den engelske Nation blev over disse Blade Opmerk-som, og giorde meere end et Forsög, men da de fandt, at det heller var at befodre Folkets

Sundhed, ved at give dem deres visse Portio-
-ner av Törfisk paa de lange Reiser, end at
svække den, blev der fundet for godt at alle
Skibe paa Langefarvande skulle tage en viss
Deel av Törfisk med sig til Proviant, som no-
-get der uforbigiængelig var fornöden for at
vedligeholde de Medfarendes Sundhed og Hel-
-bred midt iblandt deres Kiöd, Flesk, Erter,
Pudding o: s: v:

Dersom nogen vil synes at dette under
denne Artikel er en Udsvævelse, da maae
han gierne: Og jeg skal, maaskee, ikke selv
være den sidste der skal bifalde det, men
naar jeg faar Tilladelse at sige, at hvad der
er meldet paa et Stæd, behöves ikke at an-
-föres paa andre, kan det dog vel nogenle-
-des undskyldes.

Det var om Törfisken, om den vigtigste
av Vores Handelsprodukter jeg talte!

Endnu meere förend jeg denne Gang slutter om Handelen med Holland: De snilde Holland-ske Kiöbmænd lader undertiden hændte til sig fra Bergen endeel saltet Torske-Rogn, hvil-ken de derefter omlægger udi Eger Fader eller Tönder, og avsender den til Frankrig under Navn av Kabeljau-Rogn, hvorpaa de vinder noget anseeligt.

Med Sverrige driver Bergen en blan-ding av Activ- og Passivhandel: Og saaledes drives den og paa Sverriges Side med Os; Denne Handel er nu omstunder ikke saa vigtig som den har været, thi fra den Tid av da de Svenske begyndte selv at fange Sild paa Vigsiden, er vore Producters av-sættelse i Sverrige bleven overmaade svæk-ket. Udi den Bergenske Borgerven har jeg S: 388 – 389 givet Efterretning om hvilken Bereigning Videnskabernes Academie

udi Sverrige haver giordt udi aaret 1750, over Belöbet av den Norske Sild der blev Ind-
-fört hos dem; Og hvad Overskud havde Vi ikke den Tid udi Balancen med Sverrige? Men hvormeget er den ikke siden den Tid bleven formindsket? Endskiöndt Vi dog alligevel endnu i nærværende Tid har Overvægten paa Vores Side. Hvor maae man ikke berömme det saa anseelige og Ærefulde Svenske Videnska-
-bers Academie, at det endog har Tilegnet Han-
-delen et Fag av deres Ædle Opmerksomhed; Og, hvor Vel er det ikke, at Vi, skiöndt no-
-get seenere, dog viser den samme Ære og Hengi-
-venhed derfore, da Handelen er en av Vo-
-re betydeligste Velfærds Kilder.

Förend jeg slutter, maae jeg endnu kortelig erindre fölgende: Deres Jern og Kober har de begyndt paa den rosværdigste Maade at forædle, hvilket Tid efter anden bliver en vigtigere og vigtigere Green av deres Vindskibelighed,

ei alleene for det de bruger derav hos sig selv, men endog for det som de derav kan anvende i Handelen med andre Nationer. Ved deres Fiance-arbeide har de allereede bragt det saa vidt, at de arbeider endog for andre, men det falder temmelig dyrt og kostbart — Men deres Saffian! dette har de ogsaa bragt temmelig vidt, hvilket kunde være vel nok, omendskiöndt Vi ikke tilsendte dem dertil raae og uberedede Skind! Hvad Fordeel det til sidst kan blive for dem, vil Tiden lære.

Bergens Handel med de övrige Lande udi Østersöen (: thi om Rusland og Sverrige er forhen udi denne Avdeling bleven meldet :) er paa Bergens Side til störste Deelen Activ; Og, dog taber Vi derved udi Balancen, i sær naar Kornvarer samt Hamp og Lin ere udi höye Priser; thi da bliver vores Tab saa meget större, helst udi disse sidste Aaringer, da ei alleene vore egne Sildefiskerier haver

mislinget, men den svenske Sild haver desuden
nedsat Prisen paa det ringe Forraad Vi haver
havt. Adskillige av de Varer som tilforne
bleve förte fra Østersöen, i sær fra Dantzig
og Königsberg, saasom Grÿn av Eÿer, Manna,
Hirtsen og Boghvede; Fine og grove Lerreder,
Saffianskind, Haarduger, Dÿnevær, Lerredshom-
-meduger, Klæde- og Vorbörster samt Tiære
og Maler-Koster. Flaskefodre. Trætal-
-lerkener, Hvidstivels. Kufferter. Træ-
-stager. Gemeene Skindhuer. Fritborer.
Flasker. Messing-Arbeide. Trykte Ler-
-reder, Blaae og hvide Vævede dito. er nu
for nærværende Tid mangfoldig svækket, og til-
-deels gandske og aldeeles udelukt av Ind-
-förselen.

Med Bremen driver Bergen og saa
Handel, hvilken deels er Activ og deels Pas-
-siv; Ligeledes er den og paa Bremens Side;
men hertil stöder for Bremen den Fordeel, at

den har en betydelig Mellemhandel, deels
med de Bergenske Handelsproducter, og deels
med de Varer som Vi faar tilbage igien.
De förste forsender Bremen til adskillige
Stæder op ad i Tydskland langs ved Væse-
ren m: v:; og hændter den allerstörste
Deel av de sidste fra disse Ægne, da de
derefter igiennem Bremen kommer til
Os; Men Indförselen er dog ikke hvad
den har været i forrige Tider, thi den bli-
ver Tid efter anden mindre og mindre,
f: Ex: 1. Tvebaker og Kager, 2. Øe,
3 grovt Lerred, 4 Vopdug, 5 Trykt Ka-
tun, 6 Dreyel, 7 grovt Dynevær, 8 Ul-
dene Strömper, 9 Haand-Lögter, 10 Bæ-
ver Handsker, 11 Regnehatter, 12 Rage-
kniver, 13 Silke-Törklæder, 14 Kramsöm,
15 Thebretter, 16 Apoteker-Glasser,
17 Grijn, 18 Læderbötter, 19 Hægler, 20
Könrög, 21, Messing-arbeide, 22 Hvidsti-
valse eller Amdam, 23 Honing, 24 rögede

Flæske-Skinker m: v:

Av Nr 1, 2, 6, 8, 9, 11, 17, 18, 19, 21, 22, ha-
ver Vi nu saa meget og saa godt hos Os
selv, at Vi nesten kan undvære den Til-
försel som i forrige Tider skeede derav fra
Bremen, og der er ingen der er saa daar-
lig og forskriver Bröd og Øl fra Bremen, efter-
di Vi haver Bagere og Bryggere hos Os selv
der forstaar deres Handtværk ligesaa godt
som de i Bremen:

i forrige Tider har Vi endog havt
Tringler fra Lybek!

Nr 3 er kommen stærkt av Brug, deels fordi
Vi har saadant fra Danmark der er ligesaa
godt, om ikke bedre, og deels fordi Hanse Stæ-
dernes Herredömme ved Contoret haver faard
en lykkelig ende, da hverken det saakaldede
Bremerlerred eller Boltelerred, bliver saa
meget yndet som det har været.

Nr 4 er ved Toldens Forhöyelse nesten gandske

udeladt av Vores Indförsel, thi nu hielper
Vi Os selv med större Fordeel, enten ved at be-
trække vore Værelser med Lerret, og lader Vore
Malere male det efter Enhvers Lyst og behag,
eller og ved at bruge Lærrets- eller Papirtape-
ter som Vi kan have hos Os selv; thi den Kiö-
benhavnske Vordugs Fabrike har endnu ingen Fordeel
giordt i Bergen.

Nr 5 har havt en stor Formindskelse fra
Fremmede Stæder, siden den tid Katuntrykkeri-
erne kom istand i Kiöbenhavn, og efterat
Vore Lærrets Trykkerier i Bergen har kundet
levere forsvarligt Arbeide.

Nr 6, Dreyel væves gandske godt og forsvarligt
udi Bergen, alleene at Arbeidslönen endnu
er alt for höi: fra Stavanger har Vi under-
tiden havt noget som baade har været godt
og til billig Pris; det er ilde at der ikke
kommer meere der fra.

Nr 7, haver Vi fra Danmark til Fornödenhed,

bedre end det Udenlandske tynde og slette Dynevær: der bliver og desuden vævet noget hos Os selv.

Nr. 8, Uldne Strömper strikkes og farves hos Os selv i Bergen, saa at Vi lettelig kunde und-være samme fra Fremmede, især naar Vi reigner den Tilförsel Vi haver fra Stiftet og Stavanger Amt. Jeg har den fornöyelse at kiende en mængde av Familier i Bergen, som har giordt, og giör sig en Ære av at sætte baade de saa-kaldede Grönninger, og andre Fremmedstrik-kede Strömper av Brug, og derimod ikke benytter sig av andre end de som bliver strik-kede og farvede hos Os selv, og det med Fordeel, saa at de haver baade Ære og Nyt-te derav. For nogle Aar siden havde Vi en Strömpevæver i Bergen, men jeg erindrer mig ikke vist hvorledes hans Skiæbne var: enten döde han i Armod eller reiste bort i samme Tilstand!

Nr. 9, Haandlögter. Nb disse vare gemeenlig

av Messing og undertiden av Blik; hvad behø-
ver Vi saadant fra Fremmede som Vi kan
have hos Os selv?

Nr. 10, Bøver-Handsker er nu nesten av
Brug: de blev desuden just heller ikke forar-
beidede i Bremen, men kom ved Mellemhan-
del derind. Vore vindskibelige Bergenske
Fruentimmere, veed desuden at strikke Hand-
sker av fint Uldengarn, og vore Farvere
veed at sætte saadan Farve derpaa, at de
udi anseelse ikke giver Bøverhandsker noget
efter, men udi Nytte og Varighed langt over-
gaar dem:

Nr. 11. Regnhatter forarbeides nu bedre hos
Os selv, end de Vi fik fra Bremen; det er
skade at der indføres saa mange fra Middel-
havet. Tænk engang! Vi lader disse føre
saa lang Vei fra, da Vi dog haver alle Ma-
terialier hos Os selv; men de stratske faar
Vi dog lettere Kiøb, og bliver hidført med
Vore Retour-Skibe, hvorved Vi kan bereigne

Fragten som Vi vil.

Nr. 12, 13, 14, 15, var av ingen synderlig vig-
-tighed udi Indförselen

Nr. 16 haver Vi Øster fra Norge, fra Glas-
-værket.

Nr. 17. Grijn kunde Vi have hos Os selv og
fra Danmark; Fra Bremen förer nu nesten
ingen.

Nr. 18 Læderbölter hos Os selv, gandske Forsvar-
-lige.

Nr. 19, Høgler Ligesaa

Nr. 20 Könrög fra Danmark.

Nr. 21, 22 hos Os selv

Nr. 23, ~~24~~ Honing fra Danmark og Rusland.

Nr. 24. Flæskeskinker, deels hos Os selv, og
deels hos Hardangerne udi Stiftet, og deels
fra Danmark; Og naar de bliver Vel vir-
-kede og behandlede, bylter jeg ikke med
de Bremenske.

Jeg har holdet mig noget længe oppe ved Betragt-
-ninger og Anmerkninger over Handelen med
Bremen; Men det er alleene skeed for at give
anledning til nærmere Eftertanke og Overveyel-
-se, og at kunde have grundige Aarsager at
Slutte fra det Eene til det andet.

Syvende Avdeeling

Betragtning over de Omstændigheder, udi hvilke en Activhandel kan være muelig og Fordeelagtig for en Nation.

Naar alle naturlige og erhvervede Fordeele foreenes til det Heele udi Handelen, da kan en Nation blive istand til at drive dens Handel som en Activhandel. Har et Land meget Hav omkring sig; har det mange og store Floder som flyder gandske og aldeeles igiennem Statens Gebeet; har det udi sin Indenlandske Handel de fornödne Tillöbs-Kilder av Varer og Producter, samt vedbörlig Lettelse og bequemmelighed enten av Naturen eller Kunsten eller begge Deele; Med faae Ord: har det tilstrækkelig alle de Fordeele som i Almindelighed kan giöre en Handel blomstrende, da

kan ogsaa Activhandelen derved befodres.

Har det derimod nogen Mangel enten udi sin Naturlige eller Politiske Situation, og samme dependerer av dets Naboer, eller det ved en falsk og skadelig Landsoeconomie tilsidesætter eller forspilder sine naturlige Fordeele, da bliver det ogsaa ufeilbar, at de samme Mangler som trykker Handelen, vil tillige giöre Activhandelen besværlig om ikke umuelig.

Man forestille sig en Stat, hvis Handel ved alle forekommende Leiligheder, av en misundelig og fiendlig Naboe kan stoppes og forhindres saa ofte han finder det for godt:

Man forestille sig fremdeeles en Stat som ofte maae lade fortolde sine Varer naar de skal föres igiennem fremmede Lande, hvor dyrt og besværligt det falder, ei alleene til Priserne forhöyelse, men endog ved ophold formedelst Fortoldning, Inquisition, Expedition

o: s: v: Man forestille sig endnu en Stat som ved alt for höye, urimelige og slet udtænkte Avgivter undertrykker og qvæler Indbyggernes Industrie, hvis Love og Anordninger er skade-lig for Undersaaterne ihenseende til den Uden-landske Credit. Man forestille sig tillige en Stat som ikke haver anvendt hverken Tid, Flid, Kunst eller Penge, hverken paa Landveye, eller Floder eller Canaler hvorved Transporten kunde lettes og befodres, da kan man uden vanskelighed slutte, at dens Handel aldrig kan blive blomstrende ved slig uforsvarlig Forsömmelse og Efterladenhed; Og naar slige Folk vil arbeide paa at drive deres Handel som en Activhandel og at un-dertrykke ~~Activ~~ Passivhandelen, kan man lettelig see forud, at de ere paa veyen til at tabe den Handel som de ellers virkelig kunde have i besiddelse.

I almindelighed er det vist, at der hörer langt meere til en Activ- end Passivhandel; thi den sidste lærer enhver Nation naturligvis av sig selv, som har Industrie og naturlige Produc-ter der kan være tienlige for andre. Det er ogsaa gandske naturligt, at av en stærk og langvarig Passivhandel og den derved i Tidens længde erhvervede Industrie, endelig av sig selv maae fremspire en Activhandel! Man fore-stille sig f: Ex: Hanse-stædernes Handel i forri-ge Tider paa Bergen! Man forestille sig den med alle de Omstændigheder som derved vare forenede, tilligemed dens Række, Følge og Sammenhæng, da vil man befinde hvorledes Passivhandelen Tid efter anden udi en lang Kiæde av aar har faaed en Vending og nær-med sig meere og meere til en Activhandel;

Og, hvor lykkelige ere Vi ikke, at Vi om-sider efter saa lang Tids forløb, og efter saa mange foregaaende ubehagelige og vanhældige

Omstændigheder ere blevne befriede for et saa haardt og tungt aag, og haver bemestret Os Handelen selv!

Naar en Activhandel skal fødes av en Passivhandel formedelst Industrie og Producter, da maae Kiöbmændene forstaae Handelen grundigt, og maae tillige, ved Handelen have erhverved sig Mod og Kræfter: de maae derhos erfare deres Folks Industrie udi større Grad end den som ved en Passivhandel kan erhverves: De maae have Friehed at drive deres Handel saaledes som de best finder for godt, uden ugrundet Tvang, uden frygt for at kastes overende enten med uforholdsmæssige Paalægge eller pludselige Forandringer; De maae være forsikrede paa at Tillöbskilderne av den Indenlandske Handel ikke leedes anden stæds hen, paa det de ikke skal forstyrres eller forhindres i at udføre deres nyttige Foretagender: s: f: Ex: de bergenske Kiöbmænd maae være forsikrede paa at beholde den

Nordlandske Handel som en Tillöbskilde, og ikke hvert andet, tredie eller Fierde aar truer med at tabe eller miste den, langt mindre enten virkelig tabe den, eller opleve den Ulyksalige Tid at den nærværende Indretning udi den Inden-landske Handels Tillöbskilder skulle forstyr-res eller ledes andenstæds hen. Dersom den-ne Frihed og Forsikring feiler for Kiöbmændene, bliver ei alleene deres eget Mod og Drivt, men endog de for dem arbeidende Indbyggere, saavidt de kan udstrækkes, deres Industrie undertryk-ket og qvælet, Og da er der ingen anden Ud-vei tilovers for at bringe en Activhandel til-veye, end ved Monopolier! Men Monopo-lier!!! " " " " Dette Ord maae aldrig næv-nes naar man taler alvorligt om Handelen.

I særdeleshed beroer Activhandelen paa følgende:

1. Paa en stærk Söefart! Har en Nation

" adskillige og uindskrænkede Have for sig;
" Har den mange Ting av det der hörer til
" Skibsbyggerie, og Folk nok til at beman-
" de en tallrig Skibsfart med; Har den
" tillige Leilighed at drive Söefarten til
" alle Stæder og Lande, vil det ikke blive
" meget vanskeligt for samme Nation at
" giöre deres Handel til en Activhandel.

Udi disse Omstændigheder var England da dens Navigations-Acte udi aarene 1651 og 1660 blev fastsat, og de derved opnaaede deres Hensigt og Øyemerke. Det var just ikke Acten i sig selv, men de Omstændigheder som favoriserede Tingene da Acten blev forfat-tet, der giorde Udfaldet saa fordeelagtigt, at Englands Activhandel derved er stee-get til saadan Höide som skeed er. Acten var et, efter da værende Omstændigheder Velanbragt Middel til Activhandelens

befodring, men ikke Grundaarsagerne dertil.
En anden Nation som ikke havde havt de
samme eller lige Fordeele, og ei heller en saadan
Situation, ville vist nok have kommet tilkort
med lige saadan Anordning, og ville heller der-
ved have svækket deres Passiv, end befodret
deres Activhandel.

Det var at ønske, at man havde nogen til-
forladelig Efterretning, om Sverrige har
Vundet eller tabt, siden den Tid de derudi
tildeels efterabede den engelske Navigations-
Acte: Mig skulle det forekomme at Sverrige
ikke har havt nogen Fordeel derav, men
herom gives maaskee en anden Leilighed at
tale noget meere udförligt.

Andre Nationer haver Forordninger som lö-
ber derpaa ud, uden at have den Nytte og
Fordeel derav som England. Lastepengene
som alle de Nationer maae betale i Frank-
rig, hvilke ikke ved opretteden Tractater

ere befriede derfor, har just den Hensigt at giö-
-re Söefarten for andre Nationer kostbar og
besværlig; Men denne Hensigt kan dog ikke
erhanges ved Handelen i Norden.

NB Frankrig har, udi sine med Hollænderne
og Hansestæderne slutte de Commerce Trac-
-tater, befried dem for disse Laste-
-penge; Hvorfor ikke ogsaa Os?

Holland tog et forskrækkeligt Tab ved denne
engelske Navigations-Acte; hvilken Acte udi
sine Følger satte en Epoche udi den Holland-
-ske Handels Avtagelse. Der kunde intet
synes naturligere end at Hollænderne havde
giordt en Anordning som kunde sættes imod
den Engelske; Og, det er ikke utroeligt, at
adskillige Speculative Handels-Theoreticis
haver raadet dertil. Man kan ikke sige
at det var frygt for England der holdt Hol-
-land tilbage; Nei Holland vovede meget
meere en Krig udi Aaret 1652, i det haab

at Actens Ophævelse skulle have blevet den
fornemste artikel udi Freds-Tractaterne,
men krigen löb paa Hollands Side ikke fordeel-
agtig av, og kunde altsaa ikke opnaae sit Øye-
merke; Men man finder dog ikke at Hol-
lænderne haver hævned sig paa England ved
lige saadan Acte som de dog havde kundet
giöre.

Men hvad ville der have blevet av med Han-
delen og Skibsfarten udi Europa, dersom al-
le Nationer, hver for sig havde villet giordt
det samme som England ved sin Navigati-
ons Acte? Jeg vil ikkun beröre en Følge:
Alle Nationers Skibsfart ville have bleven
nesten dobbelt saa dyrt som for nærværen-
de Tid; thi naar ingen Retour-Fragt var
at erholde for Skibene, maatte Fragten udad
være saa tilstrekkelig, at den kunde godtgiöre
den heele Reises Omkostning; Men da an-
dre Nationer (: som Vel er :) formedelst

Følgernes skyld ikke haver villet giöre slige Forordninger hos sig, er det alleene noget som henhörer til England /: om Sverrige har jeg allereede meldet noget:/ England har til denne Tid havt en kiendelig Fordeel derav, men hvad Sverrig angaar, da vil det udi den tilkommende Tid ÿttre sig: Saameget kan man sige, at dersom det eene og alleem skal beroe derpaa, at Salthandelen er Sverrigs fornemste og betÿdeligste Formaal, da vil det ankomme paa nærmere Prövelse og Undersögelse, om ikke deels Passivhandelen og deels Indbÿggerne i almindelighed taber meere end der ved Salthandelen kan vindes?

Englands Fordeele falder kiendelig i Øÿene. E: Ex: deres saakaldede Kolÿere eller eller Tullskibe kan giöre saa mange Reiser om Aaret som Vind og Veir vil tillade, de har aldrig fornöden at ligge stille og bie paa Fragt; thi saasnart de kan avlægge

Reisen, er de forsikret paa en nye Fragt, og der-
-for ikke trænger til at opholde sig med nogen
Retour-Fragt. Adskillige av disse Skibe kan
aarlig giöre 6 à 7 Reiser imellem Newcastle
og Hamburg uden nogen Retourfragt, hvilket
er meere fordeelagtigt end at giöre aarlig 2
Reiser imellem London og Hamburg med
baade Ud- og Hiemfragt tilsammenlagt.
De Skibe som /: naar Kornvarers Udförsel
av Storbritanien er tilladt :/ anvendes til
Kornvarers Udförsel, trænger heller ikke til
at giöre sig noget Facit paa Retourfragt
efterdi de ere avlagde med en saa anseelig
Gratification.

2. Maar en Nation som vil giöre sin Han-
-del til en Activhandel have en saadan
Situation iblandt de angrændsende Sta-
-ter, som ei alleene kan befodre samme-
men endog sætte dem i Sikkerhed for alle
tilkommende Tider.

Dersom denne Nation er av de saakaldede Söefa-
rende, da maae de være Mestere av de Have
som skal beseigles. En overvægtig Söemagt
giör ikke dette alleene ud; thi en svagere Fien-
des Caperier kan undertiden giöre den stærke-
res Handel en overmaade Avbræk. Med en
ÿderlig svækket Söemagt, blev dog Spanien udi
den heele Hollandske Krig ved de Dÿnkirkers
Caperier en Revselse for Hollænderne: Det
som Hollænderne ved sin overvægtige Söemagt
vandt paa andre Stæder, det tabte de saa at sige
for Stuedörren formedelst de Flamske Kape-
re. Slaget ved la Hogue udi Aaret
1692 gav Englands og Hollands Söemagt en
fuldkomen Overvægt over den Franske; Og dog
alligevel giorde Jean de Barth med sine Dÿnkir-
kere strax derpaa en mægtig Skade paa de
Hollandske Skibe som kom Norden fra. Ved
slige Omstændigheder kommer det meget an paa
Situationen som ofte hindrer at en Stats

Handel, i det mindste ikke udi alle sine Greene, kan blive nogen Activhandel. Følgende Exempel vil nogenledes oplyse det: Frankrigs Handel er udi sine fleeste Greene nesten en Activ-handel, men dens Handel paa de Nordiske Lande kan ikke kaldes saaledes; Allerede udi Aaret 1669 havde Frankrig et Compagnie du Nord, hvilket dog ikke fik nogen fremgang; Og endnu er en stor Deel av de Franskes Skrivter og deres Journaler fulde av Opmuntringer til Nationen for at drive denne Handel bedre. Det Franske Ministerium haver ogsaa giordt meere end et Skridt til at befodre denne Hensigt der synes at være saamegetmeere vigtig for deres Sörmagt, efterdi de derved behöve en Mængde av de Nordiske Producter; Og dog alligevel bliver denne Handel stedse hvad den har været, nemlig en Passivhandel; thi endnu handler de Danske, Norske, Hollandske og Hansestådske /: den eene i meere og den anden i mindre

Mængde:/ de franske Produkter fra Frankrig;
Og endnu besegler de Hollandske, de Norske, de
Danske og Hanseestædske Skibe de franske Havne
for at tilføre dem deres Fornødenheder.
Det er ikke alleene den Utrechske Fred og For-
-höyede Renter der forvolder saadant, men det
er ogsaa de naturlige Omstændigheder der er
Aarsage dertil. Den beste og sikreste samt
korteste Vei ved Söefarten imellem Frank-
-rig og Norden, er igienem Canalen, men
her er de naturlige Omstændigheder for Frank-
-rig saa ufordeelagtig, at en Overvægtig Söe-
-magt neppe er istand til at beskierme
denne Fart i Krigstider. Erfarenhed vi-
-ser at Söen saavel udi Canalen som paa
de Jydske Kuster kaster Sand og Mudder
op fra Grunden, og det alt paa den sydlige
Kust: derfor har England en reenere Kust
under sine Landstrækninger end Frankrig
som derimod formedelst de mange Banker

og Grunde har saa meget meere usikrere Seg-
-lats paa Kusterne av Nordmandien og Picar-
-dien. Just derfor har England mange Havne,
hvis underholdning ikke koster meget, men
Frankrig derimod ikkun faar, som ei alleene
med uhörlige Bekostninger ere anlagde, men
faar endog underholdes med utroelige Udgiv-
-ter; Men i alt dette er dog ingen av de
Franske Havner langs Canalen saa dyb at
de kan bruges til deres svære Orlogskibe;
Det er ikkun ved den östlige Munding
av Canalen at disse Omstændigheder foran-
-drer sig til Frankrigs Fordeel ved besiddelsen
av Dynkirken, men hverken de Dynkirkers
Capere ei heller de fra S: Malo er istand
til at beskytte og beskierme den franske Skibs-
-fart igiennem Canalen i Krigstider; Og
altsaa ville England endog maaskee ved en
svækket Söemagt blive Mester av denne
Vei. Jeg sætter at de franske Kiöbmænd
fattede det forsæt udi Fredstider, at före

denne Handel directe som en Activhandel, saa maatte de dog strax see forud, at de i Krigsti-der maatte ophøre den igien formedelst de derved forenede farlige Omstændigheder, men ingen Kiöbmand etablerer nogen Gren av Hande-len der er sammenknyttet med saa stor Farlig-hed i visse Tilfælde, med mindre han kan giöre sig forsikret om en lang bestandighed av saadan Handel. Vel kan de Franske udi Fredstider giöre et eller andet enkelt Försög paa at drive deres Söefart igiennem Canalen og over Nordsöen saavelsom til Østersöen, ligesom det udi aaret 1770 og 1771 visede sig saavel paa Listerne fra Sundet eller Helsing-öer som til Bergen, Hamborg og Østersöen, men i Krigstider maae dette snart ophöre.

3. henhörer ogsaa til en fordeelagtig og be-standig Activhandel, at en Nation staae i Höiagtelse og Anseelse hos andre

Nationer, og ved at bringe det derhen, at de med dem kan oprette og slutte fordeelag-tige Handelstractater og Toldtariffer.

Englands Activhandel paa Portugal vilde langt fra ikke have blevet saa fordeelagtig, dersom det ikke længe efter sin Navigations-Acte, ved sin fortreffelige Minister Methuen hav-de erlanget en saa fordeelagtig Handels-Trac-tat hvorved de engelske Uldnevarer havde faaed en saa trygg og sikker Avsættelse og Avtræk udi Portugal, og hvorved de i Almin-delighed, frem for alle Handlende Nationer haver erlanget et Fortrin.

Men dersom man tillige vil have et Bevis paa den største Utaknemmelighed imod en Mand, hvis Klogskab og Smidhed udi sine Underhandlinger tilveyebragte den brittiske Nation saa store, saa vigtige og ypperlige Fordeele, da behöver man kun

at læse de Forekastelser og Bebreidelser som findes udi begyndelsen av the Brittisch Merchant Vol: 3.

Til en ret fordeelagtig og bestandig Activ-handel henhører og dette, at en saadan Nation ved sin Magt og Anseelse bliver istand til at sluttе saadan Handels-Tractat som kan blive varig og bestandig udi dens politiske Fordeele. Englands Fordeel av den benævnte Tractat med Portugal kunde maaskee for lang Tid siden have været tabt eller tilside sat, dersom ikke andre Forbindelser havde hindret det sidste Rige til at ophæve den. Englændernes bestandige og vedvarende Klagemaale over Handelens avtagelse og formindskelse med Portugal, kan maaskee være Velgrundet, og kan maaskee være et Beviis paa, at det Portugiske Hof indseer meere og meere Statens

Tab ved denne Tractat, og derfor efter haan-
-den söger at indskrænke den; Men det vil
dog ikke lettelig skee at man paa Portu-
-gals Side gandske og aldeeles skulle op-
-hæve den.

MEYERS
BETRAGTN
OM
HANDELEN